

Çevirmenliğin Dijitalleşen Yüzü: SmartCAT, Matecat ve OmegaT Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme

The Digitalized Face of Translation: A Comparative Analysis of SmartCAT, Matecat, and OmegaT

Nazifcan AYYILDIZ

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mütercim ve Tercümanlık
Bölümü, Çeviri ve Kültürel Çalışmalar A.B.D.
Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs, Department of
Translation and Interpreting, Translation and Cultural Studies Program
Ankara / Türkiye
nazifcanayildiz@gmail.com
ORCID: 0009-0006-1853-5136

Aycan COŞKUN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mütercim ve Tercümanlık
Bölümü, Çeviri ve Kültürel Çalışmalar A.B.D.
Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs, Department of
Translation and Interpreting, Translation and Cultural Studies Program
Ankara / Türkiye
coskun.aycan@ogr.hbv.edu.tr
ORCID: 0009-0003-9047-7426

Nisanur ÖZKÖK

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mütercim ve Tercümanlık
Bölümü, Çeviri ve Kültürel Çalışmalar A.B.D.
Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs, Department of
Translation and Interpreting, Translation and Cultural Studies Program
Ankara / Türkiye
ozkok.nisanur@ogr.hbv.edu.tr
ORCID: 0009-0004-2157-1440

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received : 06.11.2025

Kabul Tarihi / Accepted : 18.12.2025

Yayın Tarihi / Published : 30.12.2025

Yayın Sezonu / Pub Date Season : Aralık / December
Cilt / Volume: 3 • **Sayı / Issue:** 2 • **Sayfa / Pages:** 543-577

Atıf / Cite as

AYYILDIZ, N., COŞKUN, A., ÖZKÖK, N. (2025). Çevirmenliğin Dijitalleşen Yüzü: SmartCAT, Matecat ve OmegaT Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, *Lisânî İlimler Dergisi*, 3(2), 543-577.

Doi: 10.5281/zenodo.18033907

İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.
This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Yayın Hakkı / Copyright®

LİDER, Lisani İlimler Dergisi, uluslararası, bilimsel ve hakemli bir dergidir. Tüm hakları saklıdır.
Journal of Linguistic Studies is an international, scientific and peer-reviewed journal.
All rights reserved.

Dergimizde yayımlanan makaleler,
Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası (CC BY 4.0) ile lisanslanmıştır.

*The articles published in our journal are licensed under
Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).*

Öz: Her geçen gün değişen ve gelişen teknoloji, diğer pek çok sektörü ve mesleği etkilediği gibi çeviri ve çevirmenlik mesleğini de yakından etkilemiş ve hâlâ etkilemeye devam etmektedir. Günümüzde çeviri ve teknolojinin ortak paydada bulunduğu en yaygın araçlar arasında ise Bilgisayar Destekli Çeviri Araçları (BDÇ) yer almaktadır. Hem hâlihazırda çeviri sektöründe yer alan çevirmenlere hem de bu sektörde var olmaya hazırlanan çevirmen adaylarına pek çok faydalı özellikler sunan BDÇ araçları, çeşitlilikleriyle oldukça dikkat çekmektedir. Bu çalışmada da sektörde adını duyuran BDÇ araçlarından SmartCAT, Matecat ve OmegaT isimli araçlar pratik işlevsellikleri ve kullanıcı deneyimleri bakımından incelenmiş, söz konusu araçlar çevirmenlere sunduğu katkılar ile kullanım kolaylıkları bakımından karşılaştırılmaktadır. Bu çalışma, çeviri teknolojilerinin mesleki uygulamalara entegrasyonunun artmasıyla ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap vermeyi ve BDÇ araçlarının doğru seçimi ve kullanımı konusunda farkındalık yaratmayı hedeflemektedir. Literatürdeki mevcut boşluğun giderilmesi ve Türkiye’de çeviri teknolojileri alanında yürütülen çalışmalara katkı sağlaması da araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır. Türkiye’de bu araçlara yönelik kullanıcı deneyimi temelli araştırmaların sınırlı olduğu dikkate alındığında çalışmanın literatür açısından da değerli bir noktada yer alabileceği değerlendirilmektedir. Araştırmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, çevirmen adayları ve profesyonellerin ihtiyaçlarına göre uygun araç seçiminde dikkat edilmesi gereken önemli kriterleri ortaya koymuştur. Araştırma bulgularına göre, SmartCAT’ın özellikle bulut tabanlı yapısı ve ekip iş birliğine olanak tanınması açısından, Matecat’ın kullanıcı dostu ara yüzü ve gelişmiş özellikleri açısından, OmegaT’nin ise açık kaynak kodlu ve ücretsiz masaüstü uygulaması olması açısından öne çıktığı ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çeviri ve Teknoloji, Bilgisayar Destekli Çeviri, SmartCAT, Matecat, OmegaT

Abstract: Technology that changes and develops day by day has closely affected and continues to affect the translation and interpreting profession as it has affected many other sectors and professions. Today, Computer Assisted Translation Tools (CATs) are among the most common tools where translation and technology meet

on a common ground. Offering many useful features to both translators who are already in the translation sector and translator candidates who are preparing to be in this sector, CAT tools draw attention with their diversity. In this study, SmartCAT, Matecat and OmegaT, which are some of the well-known tools in the sector, were examined in terms of their practical functionality and user experiences, and these tools were compared in terms of their contributions to translators and their ease of use. This study aims to respond to the needs arising from the increasing integration of translation technologies into professional practices and to raise awareness on the proper selection and use of CAT tools. The study also aims to fill the existing gap in the literature and contribute to the studies conducted in the field of translation technologies in Türkiye. The fact that user experience-based research on these tools is limited in Türkiye might make the study valuable in terms of literature. The study is based on descriptive research methodology. The findings revealed important criteria to be considered when selecting a suitable tool for the needs of prospective translators and professionals. According to the research findings, SmartCAT stands out especially in terms of its cloud-based structure and team collaboration, Matecat in terms of its user-friendly interface and advanced features, and OmegaT in terms of being an open source and free desktop application.

Keywords: Translation and Technology, Computer Assisted Translation, SmartCAT, Matecat, OmegaT

GİRİŞ

Teknolojideki hızlı gelişmeler, çeviri dünyasında yeni paradigmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, mevcut çeviri araçları da söz konusu gelişmeler doğrultusunda çeviri süreçlerinde vazgeçilmez yardımcıları olarak yerini almıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda çevirmenler, çeviri araçlarını çalışmalarına entegre ederek çeşitli açılardan önemli avantajlar elde etmektedirler. “Bilgisayar Destekli Çeviri (BDÇ) araçları; çeviri belleği (TM), makine çevirisi (MT), sözlük ve terminoloji yönetimi, uyumluluk araştırması, kalite değerlendirme (QA) puanları, otomatik tamamlama önerileri ve proje yönetimi” gibi çeşitli işlevleri kapsamaktadır (Vela ve ark., 2019). Bu işlevler sayesinde Bilgisayar Destekli Çeviri (CAT) araçları, yalnızca çeviri sürecini hızlandırmak ve çevirmenlere destek olmakla kalmamakta, aynı zamanda çeviri ürünlerinin tutarlılığını, doğruluğunu ve genel kalitesini de önemli ölçüde artırmaktadır. Böylelikle, çevirmenler hem zaman yönetimi açısından verimlilik sağlamak hem de terminolojik uyum ve stilistik bütünlük açısından daha yüksek standartlarda çeviriler üretebilmektedirler. Bu noktada, BDÇ araçlarının ne olduğuna kısaca değinmek yararlı olacaktır. Çalışmanın ilerleyen kısmında BDÇ araçları ve çevirmenlerle olan etkileşimi detaylı bir şekilde incelenecektir.

Dijital paradigma kaymasına paralel olarak çevirmenin işlevi, salt dilsel ve kültürel yeterliliklerin ötesine geçerek teknoloji okuryazarlığını da kap-

sayacak şekilde genişlemiştir. Çetiner (2019) bu durumu, çağdaş çeviri pratiğinin insan-makine etkileşimi temelinde şekillendiğini ve dolayısıyla çevirmenlerin gereksinim duyduğu araç ve becerilerde köklü bir dönüşüm yaşandığını vurgulayarak açıklamaktadır. Çeviri sektöründeki önde gelen BDÇ araçlarına hâkimiyet, günümüzde iyi eğitilmiş her başlangıç seviyesi çevirmenin temel bilgi dağarcığında olması gereken bir beceridir (Tarasenko, 2020, s.366). Bu bağlamda, BDÇ araçları artık mesleki uygulamada ikincil unsurlar olarak değil, aksine çevirmenin profesyonel donanımının vazgeçilmez bileşenleri olarak kabul görmektedir. Bowker'ın da belirttiği üzere, söz konusu çeviri teknolojileri, profesyonel çevirmenlerin günümüzün rekabetçi piyasasında varlık gösterebilmeleri açısından kritik bir öneme sahiptir (Akt. Çetiner, 2018, s.154).

Yapılan araştırmalar, BDÇ yazılımlarının uygulamalı kullanım deneyiminin, öğrencilerin teknoloji algısını niceliksel verilerle desteklenebilecek şekilde iyileştirdiğini göstermektedir. Mehmet Şahin ve Mert Moralı'nın çalışmasındaki bulgulara göre, çeviri teknolojilerinin çevirmenlere özellikle zaman yönetimi, tutarlılık ve kalite kontrolü açısından önemli katkılar sunduğu görülmektedir. Bu durum, 2015 yılında 16 olan çeviri teknolojileriyle ilgili yayın sayısının 2023 yılı itibarıyla 70'in üzerine çıkmasıyla da örtüşmekte; araştırmacıların bu araçların sağladığı yararları giderek daha fazla benimsediğine işaret etmektedir (Şahin ve Moralı, 2025). Çetiner (2018), BDÇ tekniklerine yönelik yapılandırılmış eğitim süreçlerinin, öğrencilerin bu araçların çeviri kalitesi ve üretkenlik üzerindeki katkılarını daha sistematik biçimde değerlendirebilmelerine olanak tanıdığını empirik verilerle desteklemektedir (s.158). Günümüz çeviri endüstrisinin gereklilikleri doğrultusunda yetiştirilecek çevirmen adaylarının, SDL Trados gibi yazılım çözümlerinden Memsources gibi bulut tabanlı platformlara kadar uzanan geniş bir yelpazede BDÇ teknolojileriyle bütünleşik bir eğitim almaları elzemdir. Tarasenko, Amelina ve Azaryan (2020) bu durumu, heterojen BDÇ sistemlerine hâkimiyetin, geleceğin çeviri profesyonellerini disiplinler arası iş ortamlarında karşılaşacakları operasyonel çeşitliliğe hazırlayan kritik bir yetkinlik olduğu şeklinde tanımlamaktadır.

Bilgisayar destekli çeviri (BDÇ) araçları, çeviri hızını artırma, tutarlılığı sağlama ve genel çeviri kalitesini yükseltme potansiyelleri sayesinde profesyonel çeviri sektöründe vazgeçilmez bir konuma gelmiştir. Çeviri belleği, terminoloji veri tabanları ve otomatik segment eşleştirme gibi özellikler, çevirmenlerin bilişsel yükünü azaltmakta ve çeviri sürecinin verimliliğini artırmaktadır. "Çevirmenlerin verimliliğini artıran ve bilişsel yükü azaltan BDÇ araçları, terminoloji veri tabanları ve çeviri belleği gibi özellikler aracılığıyla çeviri süreçlerini destekleyerek tekrarlanan benzer çeviri görevlerini daha hızlı ve tutarlı bir şekilde gerçekleştirebilmektedir (Vela ve ark., 2019). Bu

şekilde, BDÇ araçları, çevirmenlerin belirli bir alanda geliştirdikleri terim veri tabanları ve çeviri belleği sayesinde iş akışı ve çeviri kalite kontrol süreçlerinde önemli faydalar sağlamaktadır. Mehmet Şahin ve Mert Morali'nin (2025) bulgularına göre, BDÇ araçları yalnızca tekrarlayan görevler için harcanan zamanı azaltmakla kalmamakta, aynı zamanda terminolojik tutarlılığı güvence altına almakta ve çeviri süreci boyunca karar verme mekanizmalarını desteklemektedir. Ancak, bu araçların pratikteki artan önemine rağmen, Türkiye'deki çeviribilim literatüründe, BDÇ araçlarının gerçek kullanım deneyimlerine odaklanan ve bu araçların kullanım kolaylıklarını tartışan ampirik çalışmalara oldukça sınırlı sayıda rastlanmaktadır. Bu tür çalışmalar, BDÇ araçlarının pratikteki etkinliğini ve kullanıcı deneyimlerini detaylı bir şekilde ele alarak, çeviri süreçlerinde sağladıkları kolaylıkları ve verimlilik artışını ortaya koyma açısından önemli bir boşluğu işaret etmektedir.

Mevcut literatürün büyük bir kısmı teorik ya da betimleyici bir yaklaşım sergilemekte; araç karşılaştırmaları, kullanıcı deneyimleri ve BDÇ araçlarının eğitsel bağlamdaki kullanım deneyimleri entegrasyonuna ilişkin değerlendirmeler ise büyük ölçüde göz ardı edilmektedir. Halil İbrahim Balkul (2015) doktora tezinin "Ülkemizde Çeviri Teknolojileri Alanında Yapılan Çalışmalar" adlı bölümünde ülkemizdeki bazı çalışmaları şu şekilde özetlemiştir: "Ülkemizde çeviri teknolojileri alanında yapılan ilk çalışmalara 90'lı yılların başlarında rastlanmaktadır. Ayhan Sezer, 1991 yılında 'Bilgisayarlı Çeviri Mümkün Müdür?' adlı yazısında, İngilizce-Türkçe dil çiftleri üzerinden sunduğu çeviri örnekleriyle bilgisayarlı çevirinin temel çalışma prensipleri ve karşılaşılan olası zorluklar hakkında bilgi vermiştir. Aynı yıl Faruk Türker, 'Bilgisayarlı Çeviriye Doğru' başlıklı çalışmasında, makine çevirisinin tarihçesi, temel prensipleri ve dilbilimci ve çevirmen ile bilgisayar uzmanlarının iş birliği gerekliliği üzerine tartışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar, Türkiye'deki bilgisayarlı çeviri alanındaki ilk teorik çerçeveleri oluşturmuş ve konuya dair önemli soruları gündeme getirmiştir." (Balkul, 2015, s. 47-54). Mevcut literatürümüzde, özellikle akademik ve profesyonel alanlarda yaygın biçimde kullanılan SmartCAT, OmegaT ve Matecat gibi bilgisayar destekli çeviri (BDÇ) araçlarının, bu alanda yapılan mevcut çalışmalarda yeterince ele alınmadığı düşünülmektedir.

Bu bağlamda, bu çalışma, söz konusu üç BDÇ aracının pratik işlevselliğini ve kullanıcı deneyimini akademik düzlemde aktarmayı hedeflemektedir. Böylece, literatürdeki mevcut boşluğun giderilmesi ve Türkiye'de çeviri teknolojileri alanında yürütülen çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu çalışma, söz konusu araçların çevirmenlere sunduğu katkılar ile kullanım kolaylıklarını inceleyerek, alana yönelik yeni bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir. Bu araştırma, aynı zamanda OmegaT, SmartCAT ve Matecat'in temel işlevsel özelliklerini, kullanıcı arayüzlerini ve kullanım kolaylıklarını

karşılaştırarak, her bir aracın çevirmenler için hangi durumlarda daha uygun olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada kullanılacak olan gözlem kriterleri, *Comparative Analysis between Two Leading Computer Assisted Translation Tools Used by Student Translators* adlı yüksek lisans tezinde kullanılan yöntem esas alınarak oluşturulmuştur (Sánchez Ruiz ve Melara de Sánchez, 2016, s. 19–23). Bu çalışma kapsamında, söz konusu üç bilgisayar destekli çeviri (BDÇ) aracının kullanıcı deneyimleri karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Çeviri Teknolojilerine Tarihsel Bir Bakış

Günümüzde çeviri teknolojisinin nasıl ortaya çıktığı hakkında bir soru yöneltildiğinde akla ilk olarak bilgisayar ve internet gelmektedir. Oysa çeviri teknolojisi bu noktaya gelene kadar pek çok düşünce ve gelişmeden etkilenmiştir. Çeviri ve teknoloji ilişkisinin başlangıcı oldukça eskilere dayanmaktadır. Hem 1600'lü yıllarda René Descartes ve bazı düşünürlerin ortaya attığı evrensel dil oluşturma fikri hem de II. Dünya Savaşı sırasında ülkelerin gizli bilgileri çözümlemek için yürüttükleri teknolojik çalışmalar, çeviri ile teknolojiyi birbirine bağlayan ortak bir temel oluşturmuştur.

1600'lü yıllarda ortaya atılan evrensel dil düşüncesi, 1930'lu yıllarda somut araçlar biçiminde ortaya çıkmıştır. Georges Artsrouni, 22 Temmuz 1933'te "mekanik beyin" (*cerveau mécanique*) adını verdiği, çok sayıda potansiyel uygulaması bulunan genel amaçlı bir cihaz için patent almıştır. Artsrouni'nin bu aygıtı, yalnızca veri depolama ve şifre çözme gibi işlevlerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda çok dilli sözlük biçiminde çalışarak kelime düzeyinde çeviri yapabilen bir mekanik sistem olarak tasarlanmıştır. Aynı yıl, Petr Petrovič Trojanskij (Petr Petrovich Troyanskii) de 5 Eylül 1933 tarihinde, elektromekanik teknolojiye dayalı bir çeviri makinesi tasarımı için patent almıştır. Trojanskij'nin aygıtı, yalnızca mekanik bir sözlük olmanın ötesine geçerek, dilbilgisel işlevleri "evrensel" simgeler aracılığıyla kodlama fikrini ortaya koymuş ve çeviri sürecini sistematik biçimde tanımlayan ilk modellerden biri olmuştur (Hutchins, 2004, ss. 2–8).

Aynı dönemde II. Dünya Savaşı yıllarında bilgisayar teknolojisi hızla gelişmiştir. İngiltere'de Bletchley Park'ta Tommy Flowers ve ekibi, şifre çözmek amacıyla Colossus adlı elektronik makineler geliştirmiştir. Alan Turing, 1936'da tanımladığı Turing makinesi kavramı ile hesaplanabilirlik ve kriptanaliz alanında teorik katkılar sağlamıştır. Ardından, John Mauchly ile J. Presper Eckert'in geliştirdiği ENIAC (1945) sistemi, genel amaçlı elektronik bilgisayarların öncülerindendir (Flowers, 1943-1945; Turing, 1936; Mauchly & Eckert, 1945).

Bu teknolojik ilerlemeler doğrudan çeviriyle bağlantılı olmasa da sonraki yıllarda çeviri alanının teknik altyapısına zemin hazırlamıştır. Warren

Weaver'ın bilgisayarların çeviri için kullanılabileceği fikrini önermesiyle birlikte, çeviri teknolojileri somut bir yön kazanmaya başlamıştır. 1954 yılında, IBM ve Georgetown Üniversitesi'nin ortak çalışmasıyla Rusçadan İngilizceye yapılan ilk makine çevirisi denemesi gerçekleştirilmiştir. Bu gelişmenin ardından birçok kurum ve üniversite makine çevirisini geliştirmeye yönelik projelere başlamıştır. Ancak 1966'da ABD'de yayımlanan ve makine çevirisi çalışmalarını eleştiren ALPAC Raporu sonrasında bu alandaki araştırma ve fonlar büyük ölçüde azalmıştır. Böylece bir süre için insan çevirisine yeniden yönelim gerçekleşmiştir (Korkmaz, 2019, ss. 157–159).

Bu durgunluk, Martin Kay'ın 1980 yılında yayımladığı *The Proper Place of Men and Machines in Language Translation* adlı makalesiyle farklı bir bakış açısı kazanmıştır. Kay (1980), makine çevirisinin güçlü bir araştırma alanı olduğunu, ancak artan iş ihtiyacını tek başına karşılayamayacağını; bu nedenle insan–makine iş birliğine dayalı sistemlerin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

1990'ların başında internetin yaygın olarak kullanılmaya başlanması, çeviri teknolojilerinin gelişimini hızlandırmıştır. Bu gelişmeler Bilgisayarlı Çeviri (Traduction Automatique-Machine Translation) kavramını Bilgisayar Destekli çeviri kavramına (Traduction automatique assistée par ordinateur-Machine translation by the computer) dönüştürmüştür (Büyükaslan, 2005, s. 6).

Bu doğrultuda sektöre, çevirmenlerin üretkenliğini artırmak amacıyla çeviri belleği (translation memory), terminoloji veri tabanları ve proje yönetimi gibi işlemlere sahip araçlar kazandırılmıştır. SDL Trados, bu dönemde geliştirilen ilk ticari BDÇ araçlarından biri olarak sektörde uzun süre lider konumda kalmıştır. 2000'li yıllarla birlikte çeviri teknolojileri daha erişilebilir hale gelmiş ve farklı kullanıcı profillerine hitap eden birçok araç geliştirilmiştir. Google Translate, 2006'da piyasaya sürülmüş ve kısa sürede en yaygın kullanılan çevrimiçi çeviri hizmetlerinden biri olmuştur. Ardından OmegaT, SmartCAT, Wordfast, MemoQ ve Matecat gibi BDÇ araçları hem bireysel çevirmenler hem de çeviri ekipleri için esnek çözümler sunmuştur.

Günümüzde çeviri teknolojileri, özellikle yapay zekâ ve nöral makine çevirisi (NMÇ / Neural Machine Translation, NMT) alanındaki ilerlemeler sayesinde önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Google, DeepL, Amazon ve Microsoft gibi büyük teknoloji şirketlerinin geliştirdiği NMÇ sistemleri, belirli alanlarda çeviri kalitesini insan çevirisine oldukça yaklaştırmıştır. Modern BDÇ araçları da NMÇ motorlarını sistemlerine entegre ederek çeviri sürecini karma bir modele dönüştürmüştür. Ayrıca çevirmen eğitimi alanında bu teknolojilerin önemi artmış; birçok üniversite müfredatına BDÇ araçları, makine çevirisi ve post-editing dersleri eklenmiştir.

Sözlü çeviri (simultane ve ardıl) alanı da teknolojik gelişmelerden derinden etkilenmiştir. Bu alandaki teknolojiler, hem çevirmenlerin çalışma koşullarını kolaylaştıran araçları (örneğin kabin sistemleri, dijital terminoloji yönetimi) hem de makine temelli sözlü çeviri sistemlerini kapsamaktadır. Sözlü çeviri teknolojilerinin ilk örnekleri, esas olarak konferans çevirmenliği için geliştirilmiş donanımsal sistemlerle sınırlıdır. 1945 yılında Nürnberg Mahkemeleri'nde kullanılan ilk simultane çeviri sistemi, IBM'in teknik desteğiyle geliştirilmiş ve sözlü çeviri tarihinde bir dönüm noktası olmuştur (Diriker, 2018).

2010'lu yıllardan itibaren geliştirilen otomatik sözlü çeviri (speech-to-speech translation) sistemleriyle birlikte makine temelli çözümler sözlü çeviri alanına da entegre olmaya başlamıştır. Google Translate, Microsoft Translator ve iFlytek gibi sistemler, konuşmayı algılama, yazıya dökme ve çeviri yapma adımlarını bütünsel biçimde gerçekleştiren yapay zekâ tabanlı platformlardır.

Bu tarihsel süreç, çeviri teknolojisinin her dönemde farklı biçimlerde algılanıp geliştiğini ve gelecekte de değişmeye devam edeceğini göstermektedir. Çevirmenlerin bu gelişmeleri yakından takip etmesi ve çeviri eyleminde bu teknolojileri etkin biçimde kullanabilmesi hem sektörel rekabet hem de kalifiye çevirmen profili açısından önemli bir gerekliliktir. Bu nedenle günümüz piyasa koşullarına yanıt verebilmek için çevirmenlerin çeviri araçları ve teknolojileri konusunda yetkinlik kazanmaya özen göstermesi büyük önem taşımaktadır.

Teknoloji ve Çevirmen İlişkisi

Teknolojinin hayatımızın her alanına dâhil olması tasarruf etmemizi mümkün hâle getirmekte ve türlü kolaylıklar sağlamaktadır. Hızla gelişen ve değişen teknoloji dünyasına her meslek grubu kendini entegre ederek bilgisayar ve internet desteğiyle günbegün yeniliklere ayak uydurmaktadır. Teknoloji alanındaki gelişmelerden kendi payını alan mesleklerden biri de çevirmenlik mesleğidir. Dijital çağın etkisiyle birlikte çevirmenlik mesleği, geleneksel sınırlarının ötesine geçerek teknolojik sistemlerle iç içe geçmiş çok boyutlu bir kimliğe bürünmüştür. Erdinç Aslan'ın da dediği gibi (2015) "Elinde kocaman sözlüklerle kitapların arasında yapayalnız çalışan çevirmen imajı değişmiş ve farklı türdeki yazılımları kullanabilen, dünyanın dört bir yanındaki çevirmenlerle iletişim hâlinde olan, farklı kanallardan bilgi paylaşımında bulunabilen, karşılaştığı sorunlara değişik yollardan çözüm üreten yeni bir çevirmen profili ortaya çıkmıştır" (s.697).

Gelişen teknoloji sayesinde çevirmenlere kolaylık sağlayan bilgisayar destekli çeviri araçlarının kullanımı gün geçtikçe artmaktadır. 2000'li yılların başında ortaya çıkan bir takım sosyal medya platformları, forum siteleri

gibi çeşitli iletişim ağları çevirmenlerin de dünya çapındaki meslektaşlarıyla iletişim ağı kurmasına katkı sağlamıştır. Bu sayede çevirmenler, çeşitli ülkelerdeki çeviri yasalarını, hangi işverenlerle çalışmanın güvenli olduğunu, tercüme ücretlerinin genel piyasasını ve çeşitli terminoloji bankaları aracılığıyla terim bulma konusunda yaşadıkları sıkıntıları ile tavsiyelerini masaya yatırabilme imkânına sahip olmuştur (Ersoy ve Balkul, 2012).

Çeviri eylemi artık sadece iki dil arasında anlam aktarımı değil, aynı zamanda teknolojik araçların etkin kullanımıyla yeniden tanımlanan bir süreç haline gelmiştir. Geleneksel anlamda “dil uzmanı” olarak tanımlanan çevirmen, günümüzde bir yazılım kullanıcısı, veri işleyici ve hatta yapay zekâ sistemlerinin post-editörü kimliğine bürünmüştür. Bu açıdan çevirmenin rolü çoğunlukla makine tarafından üretilmiş çeviri metinlerini gözden geçirme, düzenleme ve bağlamla uyumlu hale getirme sorumluluğuna doğru evrilmektedir. Bir diğer deyişle, çevirmenin rolü yalnızca çeviri eylemini gerçekleştiren kişi olmaktan çıkıp aynı zamanda mesleğini icra ederken işine yarayacak kullanışlı yeni gelişmeleri ve çeviri teknolojilerini yakından takip ederek çağa uyum sağlamak da olmuştur. Çeviri teknolojisi alanındaki güncel gelişmeleri takip etmenin önemini Hüseyin Ersoy ve Halil İbrahim Balkul (2012) şu sözleriyle açıklamaktadır: “Çağın gereksinimlerine sırtını dönen çevirmenin, çeviri pastasından alacağı dilimin azalacağı ya da niteliksiz işlerle uğraşmak zorunda kalacağı açıktır” (s. 301).

Makine çevirisi, bilgisayar destekli çeviri araçları, terminoloji yönetim sistemleri ve yapay zekâ temelli dil modelleri gibi teknolojiler, çevirmenin çalışma prensiplerini yeniden şekillendirmiştir. O’Hagan ve Ashworth (2002), çevirinin dijital çağda geçirdiği evrimi tartışarak, çevirmenin artık yalnızca metinle değil, teknolojik sistemlerle de etkileşim içinde olan bir profesyonel haline geldiğini belirtmişlerdir. Yapay zekâ destekli çeviri programlarının da gündemde yerini almasıyla birlikte, özellikle Google Translate ve DeepL gibi çeviri programlarının insan çevirmenlerin yerini alıp alamayacağı tartışmaları ortaya çıkmıştır. Koehn (2020), nöral makine çevirisinin teknik doğruluk açısından kayda değer bir ilerleme kaydettiğini belirtir ancak kültürel bağlamı aktarma ve anlamın derin yapısını çözümleme açısından insan çevirmenlerin hâlâ kritik bir rol oynadığını vurgular. Pym’e göre ise (2011), teknoloji çevirmenin üretkenliğini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda çeviri eyleminin doğasını da değiştirir; böylece çevirmenler artık metin üretmekten çok çeviri sürecini denetleme ve yapılan çeviriyi düzenleme görevini üstlenmektedir. Örneğin çeviri belleği oluşturmada, bilgisayar destekli çeviri programlarına geri bildirim sunmada, terminoloji veri tabanlarını geliştirmede ve çeviri yazılımlarını işinin gerekliliklerine göre eğitmede rol almaktadırlar. Kısaca çevirmen artık teknolojinin pasif bir kullanıcısı olmaktan çıkıp onunla “etkileşimli bir ortak” konumuna gelmiştir. Bu bağlamda çevirmen, teknolojiyi yalnızca kullanan değil, onu geliştiren ve yönlendiren bir figür hâlini almıştır.

Bilgisayar destekli çeviri programları ve yazılımlar ile çevirmenlerin işi büyük ölçüde kolaylaşmaktadır. Bu programlar ve yazılımlar çevirmeni belki de saatler sürecek olan birçok işten kurtarmaktadır. Örneğin, önceden kalın sözlüklerin içinde yer alan bir sözcüğün çeşitli anlamları arasından bağlama en uygun olanı bulmak için dakikalar geçiren çevirmen artık birkaç tıklamayla hem sözcüğün kullanım alanlarına hem de çeşitli anlamlarına ulaşabilmektedir. Dahası, sözcüklerin erek dildeki anlamlarının kaydedildiği, bu yönüyle de çevirmeni sözlüğe defalarca başvurmadan kurtaran terim hafızaları da bahsi geçen çeviri yazılımlarının en kullanışlı özelliklerinden biridir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bahsi geçen yazılımlarla yapılan çeviriler üzerinden detaylı örneklerle yer verilmiştir.

Tüm bu teknolojik gelişmeler çevirmenleri mesleki bir kaygıya sürükleyip başlangıçta mesleğini makine çevirisi veya bilgisayar destekli çeviri araçlarına kaptıracağı korkusuna yol açsa da çevirmenler daima çeviri sürecinde en önemli rolü oynamaya devam edecektir. Çevirmen, her zaman iki dili birbirine bağlayan, diller ve kültürler arasındaki bağlantıyı sağlayan en önemli faktördür. Birçok meslekte olduğu gibi çevirmenlik mesleğinde de teknoloji var olacak ve gitgide daha fazla yer alacaktır (Tok, 2019). Bu bağlamda çevirmenlerin mesleğini icra etmede en önemli katkısı belki de bilgisayar destekli çeviri araçlarını bir nevi yol arkadaşı olarak görerek iş birliği içerisinde bulunmak olacaktır. Çevirmen, bilgisayar destekli çeviri sürecinin başından sonuna kadar katkılar sunabileceği bir işleve sahiptir. Dolayısıyla, teknolojinin sunduğu imkânları etkili biçimde kullanabilen çevirmenler hem mesleki yetkinliklerini arttırmakta hem de dijital çağın dinamiklerine uyum sağlayarak çeviri alanında daha donanımlı ve sürdürülebilir bir konum elde etmektedir.

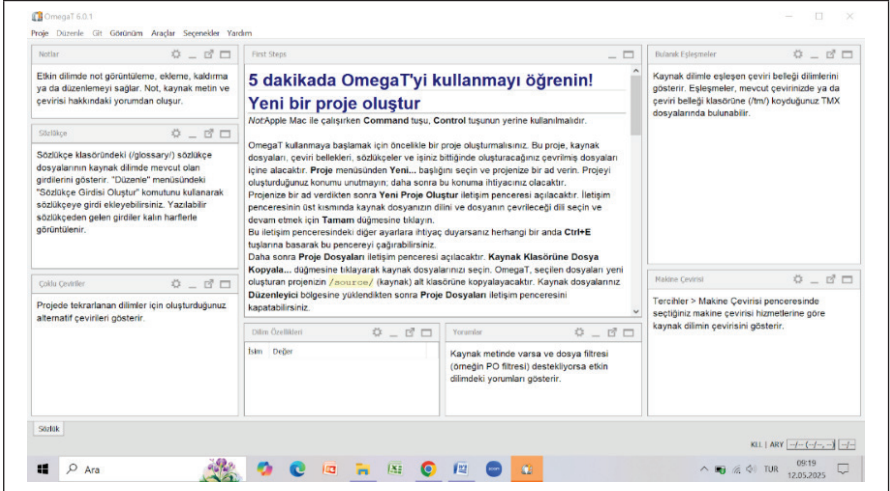
BDÇ Araçları İncelemesi

Bu kısımda piyasada tanınan, aynı zamanda bu makalenin araştırmacıları tarafından da kullanılma deneyimi olan ve köklü geçmişe sahip Bilgisayar Destekli Çeviri Araçlarından OmegaT, Matecat ve SmartCAT ile ilgili örnek bir çeviri çalışması sunulacak ve böylece çevirmenlere bu üç araca dair karşılaştırmalı bir analiz yapılacaktır. Bu analiz sonucunda çevirmenlerin hem piyasada yer alan bu araçlar hakkında bilgi edinmelerine hem de kendilerine uygun bir çeviri aracı seçmelerine yardımcı olmak amaçlanmaktadır. Çalışmaya geçmeden önce söz konusu BDÇ araçları hakkında kısa bir bilgilendirme yapılacaktır.

OmegaT

OmegaT, java programlama dilinde yazılmış, Windows, macOS ve Linux formatlarında çalışabilen bir BDÇ uygulamasıdır. Ayrıca OmegaT, Microsoft Word, Excel, PowerPoint, XHTML ve HTML, Açık Belge Formatı (Libre Of-

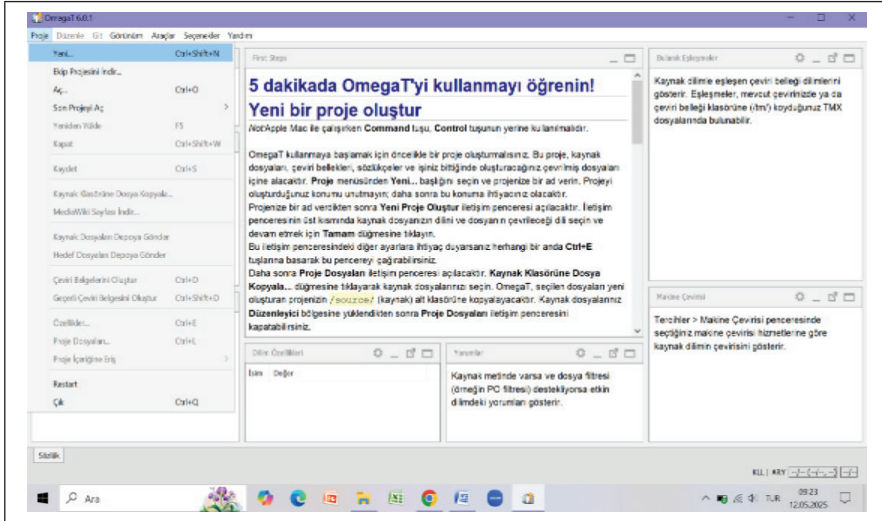
fiçe, OpenOffice.org), MediaWiki (Vikipedi), düz metin ve bunun gibi 30'dan fazla dosya formatını da desteklemektedir. 28 Kasım 2002 yılında bağımsız çalışmacı Keith Godfrey tarafından geliştirilip piyasaya sürülmüştür. OmegaT açık kaynak kodlu ve ücretsiz bir uygulamadır. Bu yüzden gönüllü çalışanlar ve çevirmenler tarafından içeriğinin değiştirilme imkânı bulunmaktadır. Bunun için geliştirme ekibiyle irtibata geçilebilecek iletişim kanalları sitesinde yer almaktadır. OmegaT 27 ve üzeri dili desteklemektedir. Genel olarak her BDÇ araçlarında yer alan çeviri belleği, terimce, bulanık eşleştirme, yazım denetleme vb. gibi temel özelliklerine ek olarak OmegaT'yi diğer BDÇ araçlarından ayıran özellikleri arasında tamamen ücretsiz olması, internetsiz çalışması ve dosyaları çeviri belgesi ile birlikte otomatik olarak bilgisayarda depolaması yer almaktadır. Ayrıca diğer BDÇ araçlarında yer alan çeviri metnini bölümlendirme özelliği diğerleri gibi tablo şeklinde yer almamakta onun yerine, kaynak metin ve çeviri metin tek sayfada cümleler şeklinde ayrılmakta ancak dilimleri renklendirerek belirginlik kazandırılabilme imkânı bulunmaktadır. OmegaT uygulaması üzerinde şu an aktif olarak "My Memory" makine çevirisi eklentisi kullanılabilmektedir. OmegaT'nin diğer bir özelliği ise sayfada yer alan kutucukları makine çevirisi, sözlük vb. gibi ayrı bir pencere şeklinde açabilmesidir. Günümüzde Aaron Madlon-Kay liderliğinde ve birçok gönüllü araştırmacı tarafından geliştirilmeye devam eden OmegaT'nin şu an sitesinde yer alan güncel hali OmegaT 6.0.1 sürümüdür. Ancak kurumların isteği ve önerisi doğrultusunda içeriği değiştirilen versiyonları da sitede yer almaktadır (Omegat.org).

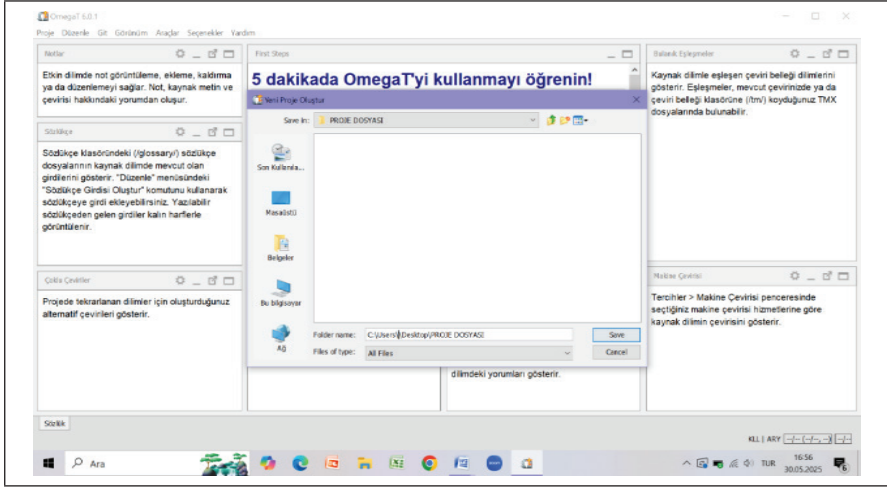
Şekil 1. OmegaT'nin Giriş Sayfası

OmegaT Kullanımı

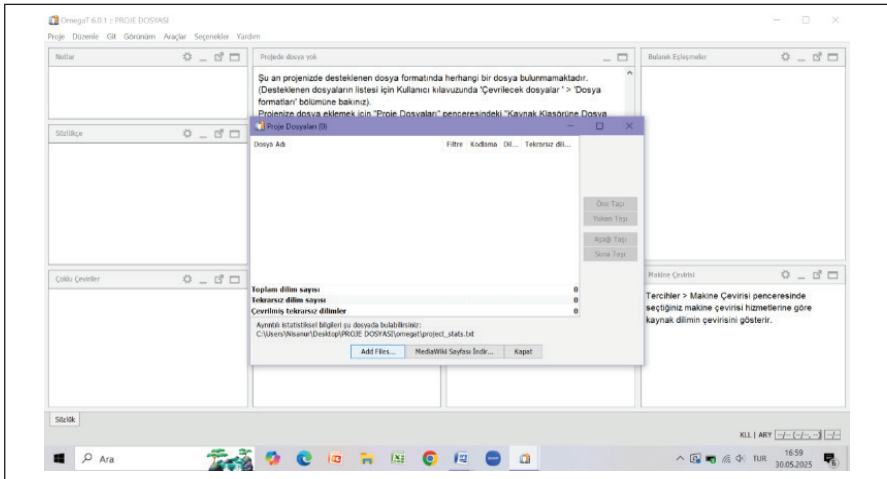
OmegaT üzerinde çeviri işi başlatmanın diğer araçlara göre daha basit olduğu söylenebilir. Basit arayüzü ve başlangıç sayfasında yer alan kullanım kılavuzu gibi özellikleri bunu mümkün kılmaktadır. OmegaT üzerinde genel olarak 3 adımda çeviri işi yapılabilir. İlk adımda “Proje” sekmesinden “Yeni” seçeneğiyle bir klasör açılarak, kaynak dil ve hedef dil seçildikten sonra buraya kaynak metin yüklenmektedir. Böylece hem çeviri projesinin hem de yapılan çeviri işi sırasında yapılacak bütün eylemlerin (TM, Terimce vb.) depolanacağı bir klasör oluşturulmuş olacaktır. (Bkz. Şekil 2. , Şekil 3. ve Şekil 4.) Bu adımla aslında diğer araçlardan farklı olarak OmegaT, çeviri projesiyle birlikte, çeviri belleği ve terimceyi de oluşturmak ve depolamak amacıyla bilgisayarda klasör açmaktadır. Diğer araçlarda bu özellikler için ayrı ayrı komutlar verilmekte ve bu adımlar kullanıcının isteğine göre çeviri sonunda yapılmaktadır. Yine bu aşamada ya da sonrasında klasöre mevcut terimce ya da TM eklemesi de yapılabilir.

Şekil 2. Yeni Proje Oluşturma

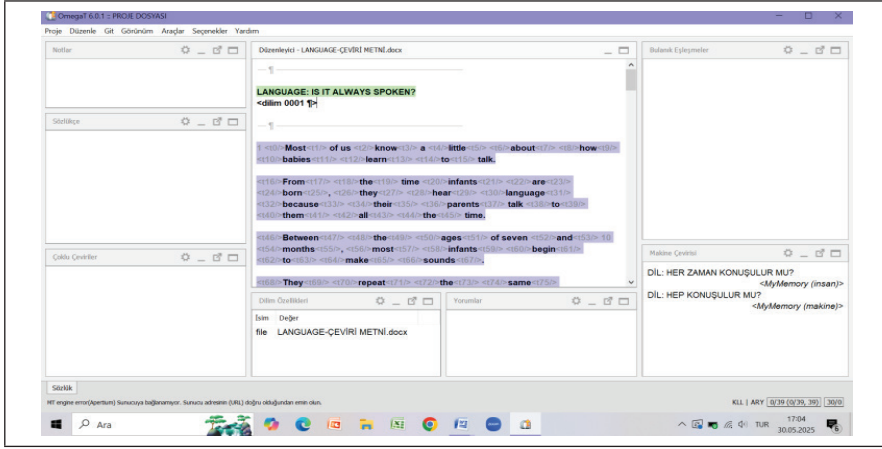

Şekil 3. Yeni Proje Oluşturma

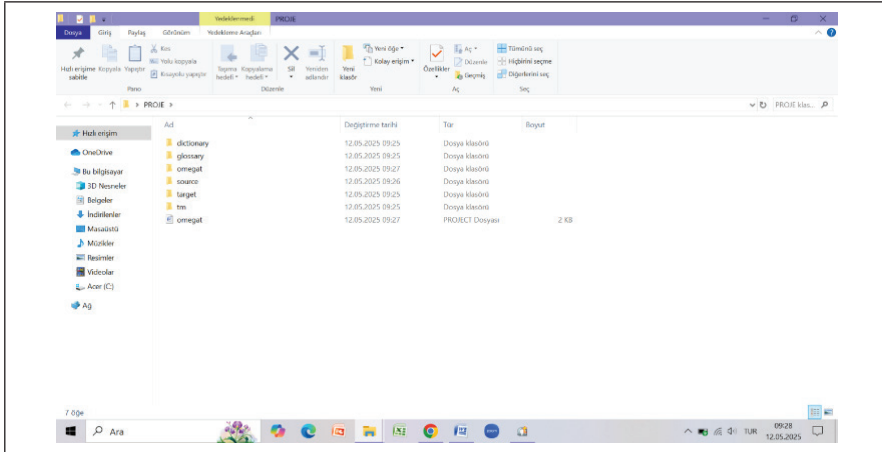

Şekil 4. Kaynak Metni Yükleme

İkinci adımda çeviri işlemi gerçekleştirilmektedir.(bkz. Şekil 5.) Üçüncü adımda ise çeviriyi kaydet seçeneği ile işlem tamamlanmaktadır ve hedef metin ile birlikte bütün işlemler otomatik olarak ilk adımda bilgisayarda açılan dosyada oluşmaktadır (bkz. Şekil 6.). Diğer araçlar gibi işlem sonunda özel olarak çeviri metnini indirme gerektirmemektedir. Çeviri metni, kaynak metnin formatına ve uygulamanın desteklediği formata uygun şekilde oluşmaktadır.

Şekil 5. OmegaT Çeviri Paneli

Şekil 6. OmegaT Çeviri Dosyası

Matecat

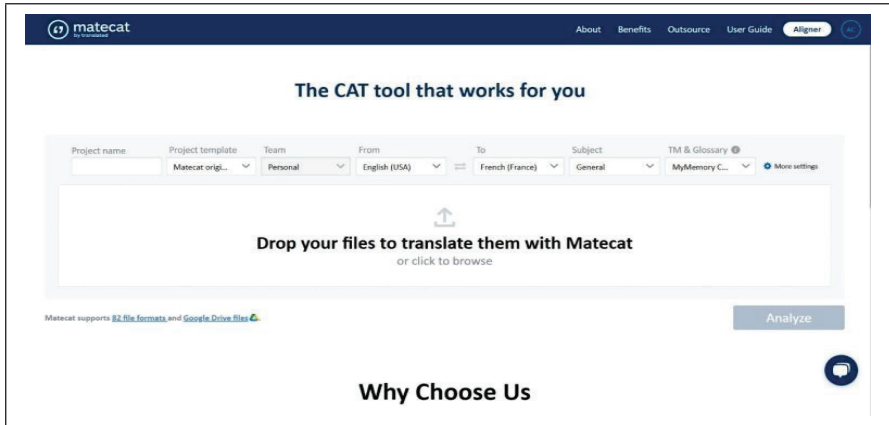
Çalışmada değerlendirilecek BDÇ araçlarından biri olan Matecat, açık kaynak kodlu ve çevrim içi kullanılan bir araçtır. Uluslararası araştırma merkezi FBK (Fondazione Bruno Kessler), Translatedslr isimli çeviri şirketi, Ma-ine Üniversitesi ve Edinburgh Üniversitesi tarafından kurulmuş ve geliştirilmiştir. Matecat'in geliştirilme süreci 2011 yılında başlamış ve ilk sürümü 2013 yılında piyasaya sürülmüştür (Cattelan, 2013). Chrome, Edge, Firefox ve Safari üzerinden erişilebilen bir web sunucusu olarak çalışır ve tamamen

ücretsizdir. 200'den fazla dile çevrilebilen 82 farklı dosya formatıyla çalışmaktadır ve Google Drive dosyalarını da desteklemektedir (site.Matecat.com).

Matecat'in temel amacı, makine çevirisi ve insan çevirisinin entegrasyonunu geliştirmektir. Bu çeviri aracını kullanmayı öğrenmek için site.Matecat.com sitesinde kullanım kılavuzu bulunmaktadır. Matecat'in özellikleri arasında herhangi bir yazılım kurulumu gerektirmemesi, tarayıcı tabanlı bir platform olması yer almaktadır; böylece internet erişimi bulunan her yerde kullanılabilir. Buna ek olarak, diğer BDÇ araçlarında da olduğu gibi çeviri belleği (TM) altyapısı sunmakta ve makine çevirisi (MT) motorları ile bütünleşmiş bir şekilde çalışmaktadır. Çeviri sonrası yapılan kalite güvencesi (quality assurance), terminoloji yönetimi, iş birliğine dayalı çeviri ve proje istatistikleri gibi profesyonel düzeyde özellikleri de içermektedir. Diğer BDÇ araçlarından farklı olarak Matecat, bünyesindeki iki yüz binden fazla çevirmenin kendi çeviri projelerini ücret karşılığında başka bir çevirmene akıllı bir yazılım sayesinde gönderme olanağı tanımaktadır.

Matecat Kullanımı

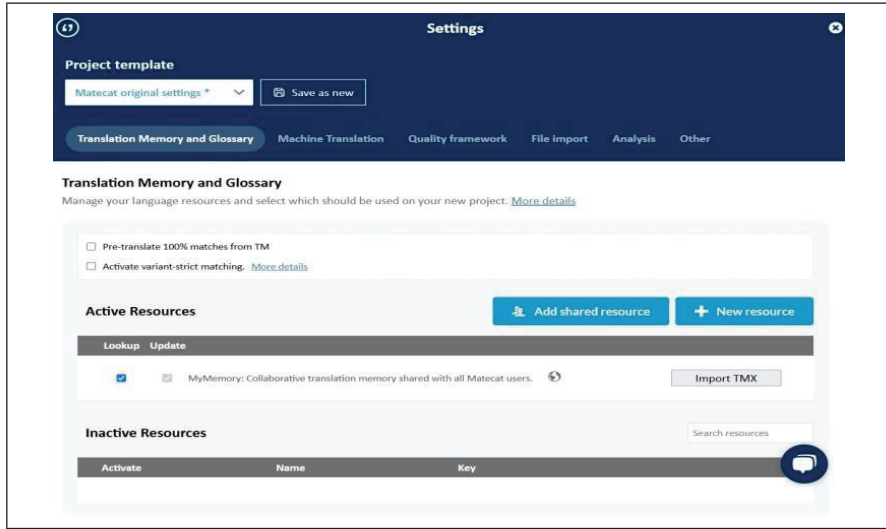
Chrome, Edge, Firefox veya Safari üzerinden Matecat.com sitesine girildiği anda kullanıcıların karşısına Şekil 7'de görülen çevrilecek belgenin yükleneceği sayfa çıkmaktadır.

Şekil 7. Matecat Giriş Sayfası

Çevirisi yapılacak kaynak metin dosyası "Drop your files to translate them with Matecat or click to browse" yazan kutucuğa sürüklenerek atılabilir veya kutucuğa tıklanarak bilgisayardaki mevcut dosyalardan seçilerek yük-

lenebilir. “Project name” kısmına çeviri projesinin adı yazılır. “Project Template” kısmı değişiklik yapmayı destekleyen orijinal Matecat ayarlarını gösterir. “Team” kısmında da değişiklik yapılmasına izin verilmemekte; kişisel (personal) olarak işaretli bir şekildedir. Bir sonraki adım çevirisi yapılacak kaynak dil ve çeviri ürünün istendiği erek dil seçiminin gerçekleştirildiği “To” ve “From” kısımlarıdır. “Subject” kısmında kozmetik, otomotiv, sanat, inşaat mühendisliği, tarih ve sosyal bilimler gibi çevirisi yapılacak metnin konusu seçilebilmektedir.

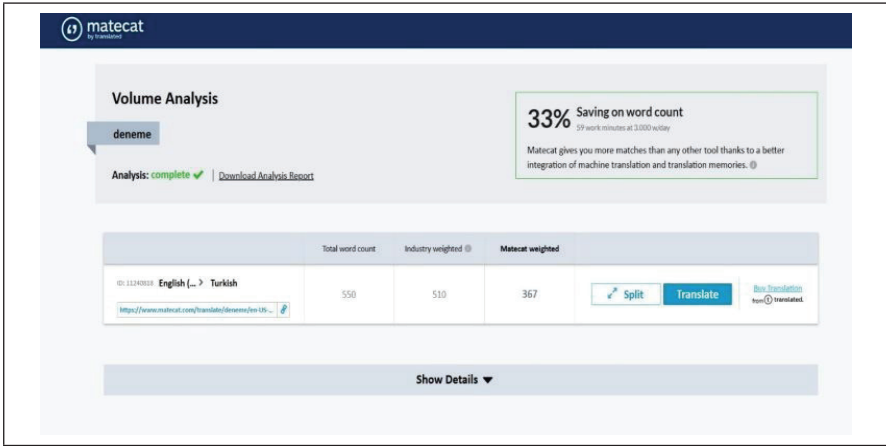

Şekil 8.

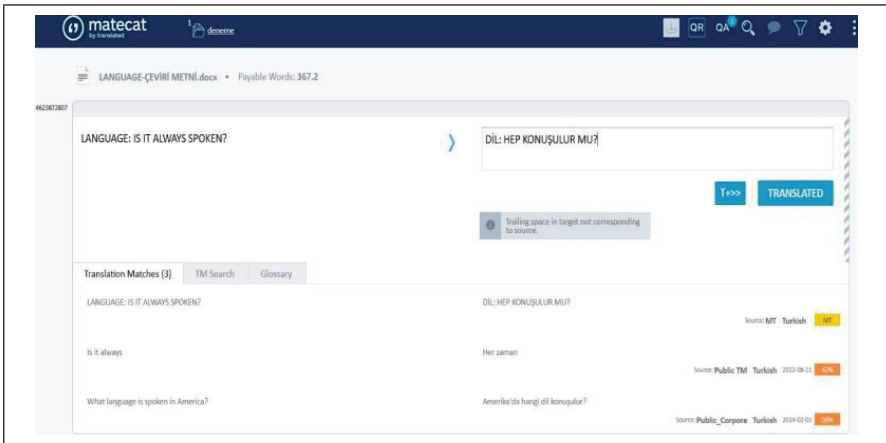
Son adım olan “TM & Glossary” kısmında ise çevirisi yapılacak konunun önceden var olan çeviri belleği, kullanıcı tarafından oluşturulmuş çeviri belleği veya programın sunduğu işbirlikçi çeviri belleği gibi tercihler yapılmaktadır.

Şekil 8’de görünen sayfada çeviri yapmaya başlamadan önce isteğe bağlı olarak etkinleştirilebilecek bazı araçlara buradan ulaşmak mümkündür (Gören, 2023, s.394). Çeviri belleği ve terimce, makine çevirisi, kalite çerçevesi, içe aktarılacak dosya, analiz ve diğer ayarlar burada yer almaktadır. Çeviriye geçmeden önceki son adım olan Volume Analysis (hacim analizi) bölümünde, çevirisi yapılacak kaynak metin dosyasının toplam sözcük sayısı ve Matecat tarafından sunulan makine çevirisi ve çeviri belleği entegrasyonu ile sözcük sayısındaki tasarruf gibi bilgiler yer almaktadır. Ayrıca “Split” özelliği ile kaynak metin istenen sözcük sayısı kadar parçalara bölünebilmektedir. Şekil 9’daki hacim analizi sayfasında “Translate” tuşu tıklan-

dıktan sonra Şekil 10'da görünen çeviri sayfası açılmaktadır. Sayfanın sol tarafındaki segmentlerde kaynak metin yer alırken sağ tarafında ise erek metnin yazılacağı segmentler yer almaktadır. Yine Şekil 10'da makine çevirisi önerileri yer almaktadır. Gerek görüldüğü takdirde çevirmen tarafından makine çevirisi sonrası düzeltme yapılabilmektedir.

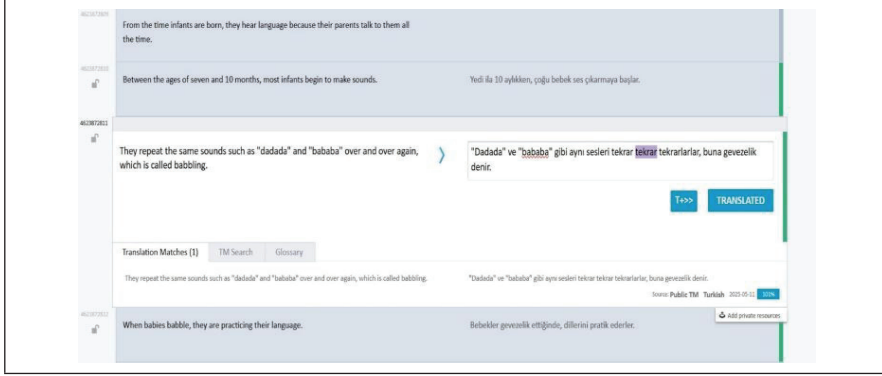

Şekil 9. Matecat Hacim Analizi

Şekil 10. Matecat Çeviri Paneli

Çeviri işleminin bitmesinin ardından QA (kalite güvencesi) raporu alınabilmektedir. Şekil 11'deki örnekte "tekrar" sözcüğünün cümlede birden fazla kullanılmasının hata olabileceği çevirmenin dikkatine sunulmaktadır.

Şekil 11. Kalite Güvence Sayfası

SmartCAT

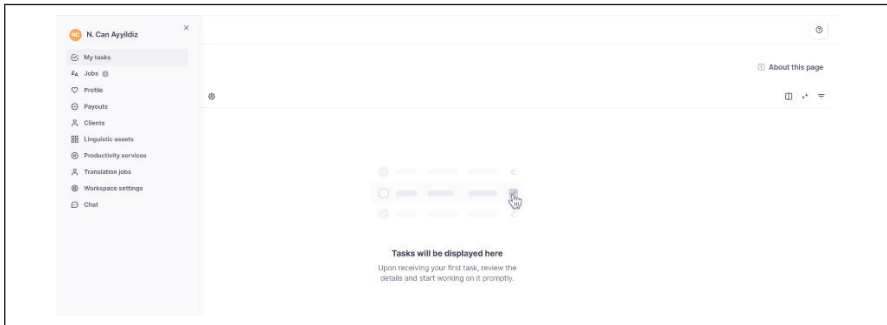
SmartCAT, serbest çevirmenlerden çok uluslu kuruluşlara kadar farklı kullanıcı gruplarına yönelik çözümler sunan bir çeviri ve yerelleştirme platformudur. “SmartCAT, karmaşık çeviri süreçlerini otomatikleştirmenin yanı sıra çevirmenlerin kullanım kolaylığını ve üretkenliğini artırmayı hedefleyen bulut tabanlı bir teknolojidir. Sistemin arayüzü, kullanıcıların işlevleri öğrenmek için minimum düzeyde zaman harcayarak hızlı bir şekilde bulut ortamında çalışmaya olanak sağlayacak şekilde sade ve erişilebilir biçimde tasarlanmıştır (Li, 2023, s. 1844). Sade arayüzve sistematik yapısı, platformun teknik işlemleri sadeleştirmesine ve iş birliğine dayalı çalışma modellerini desteklemesine olanak tanımaktadır.

SmartCAT Kullanımı

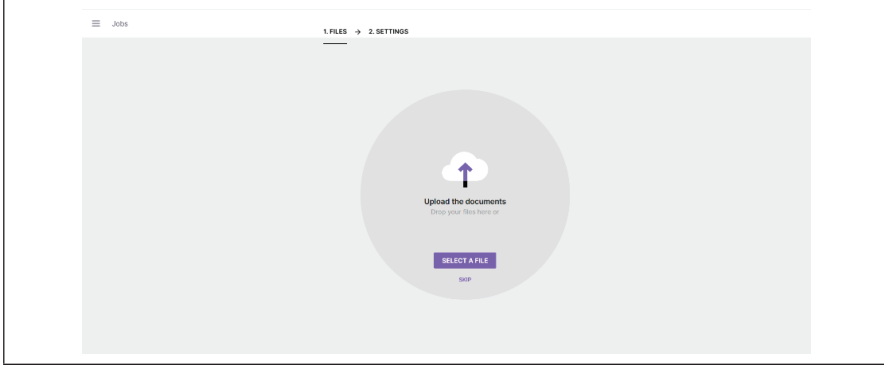
Platformun kullanılabilmesi için öncelikle www.SmartCAT.com adresinden ücretsiz bir kullanıcı hesabı oluşturulması gerekmektedir. Hesap oluşturulduktan sonra kullanıcılar çeviri süreçlerine erişim sağlayabilmektedir. Yeni bir çeviri projesi oluşturmak için çevrilecek dosyanın yüklenmesi, kaynak ve hedef dillerin seçilmesi ve “Translate files” butonuna tıklanması yeterlidir. Bu aşamada SmartCAT, metni otomatik olarak segmentlere ayırmakta ve uygun çeviri motorunu kullanarak otomatik çeviri sürecini başlatmaktadır. Platform, daha önce çevrilmiş içerikleri çeviri belleğinden (Translation Memory, TM) çekerek kullanıcıya öneriler sunar. Bu öneriler, kullanıcı tarafından düzenlenebilir, indirilebilir ya da silinebilir bir çeviri dosyası olarak sunulmaktadır. SmartCAT’ın editör arayüzü, kaynak ve hedef dil segmentlerini yan yana göstererek kullanıcıların gerçek zamanlı düzenleme yapmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca bu editör; makine çevirisi (MT), çeviri belleği (TM) ve terminoloji veri tabanı gibi çeşitli destekleyici teknolojilerle entegre

şekilde çalışmaktadır. “SmartCAT, tüm uygulamalarıyla çeviri sürecini hızlandırmaktadır; çünkü çevirmen aslında makine çevirisi hatalarının düzeltilmesiyle birlikte son düzenlemeyi yapar. Bu platformun bir diğer avantajı ise, çevirmenin metin biçimlendirmesiyle uğraşmak zorunda kalmamasıdır. Ayrıca, renk, bağlantı, yazı tipi gibi metne özgü özellikler özel etiketler yardımıyla otomatik olarak dönüştürülür” (İvleva ve Melekhina, 2018, s. 3). Segmentler üzerinde yapılan düzenlemeler otomatik olarak tüm metne yansıtılır ve belleğe kaydedilir; bu sayede dilsel tutarlılık korunurken zamandan da tasarruf sağlanır. Platformda yer alan “Live Collaboration” (Canlı İş Birliği) özelliği, birden fazla kullanıcının aynı proje üzerinde eş zamanlı olarak çalışmasına olanak tanımaktadır. Bu işlevsellik, özellikle çok dilli ve büyük ölçekli projelerde iş bölümü yapılabilmesini mümkün kılmaktadır. Daha kapsamlı projelerde, bireysel kullanıcı modundan yönetici moduna geçilerek proje içi görevler tanımlanabilir, segmentler analiz edilebilir, kullanıcılar atanabilir ve projenin ilerleyişi sistem üzerinden izlenebilir.

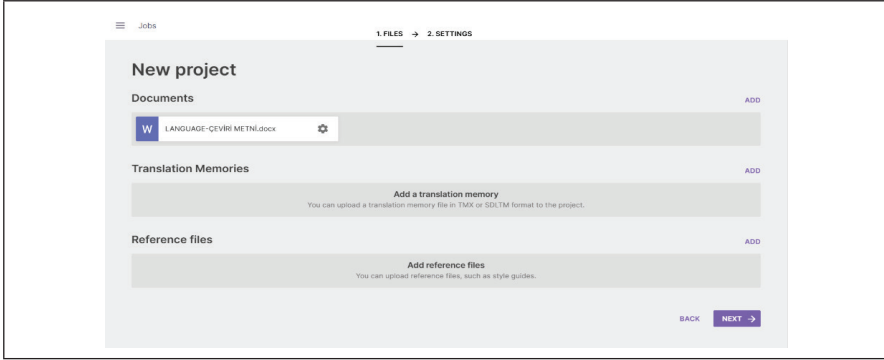
Bu bağlamda kullanıcıların, projeye ekip üyeleri davet etmesi ve bu kullanıcılara farklı erişim seviyeleri tanımlaması mümkündür. SmartCAT, makine çevirisi hizmetlerini sayfa bazlı bir sistemle sunmaktadır. Bu sistemde 1 sayfa, 250 kelimeye eşdeğer kabul edilmekte ve çeviri yapılan kelime sayısına göre bakiye düşülmektedir. Örneğin 100 kelime, 0,4 sayfa olarak hesaplanır. Kullanıcılar, genellikle ücretli olan 20 ila 500 sayfa arasında değişen paketlerden yararlanabilir. Ancak bazı hesaplara deneme süresi, promosyon ya da eğitim kurumu üyeliği kapsamında ücretsiz sayfa bakiyesi tanımlanabilmektedir. Mevcut bakiye ve kullanım durumu, kullanıcı panelinden takip edilebilmektedir. Bu sistem, makine çevirisinin ölçülebilir ve kontrollü kullanımını amaçlamaktadır. SmartCAT ayrıca beş yüz bini aşkın serbest çevirmenin yer aldığı bir çevrim içi pazar yeri sunmaktadır. Bu yapı, çeviriyle ilgili farklı alanlardaki hizmetlerin tek bir sistem üzerinden erişilebilir olmasını sağlamaktadır (SmartCAT, 2023).

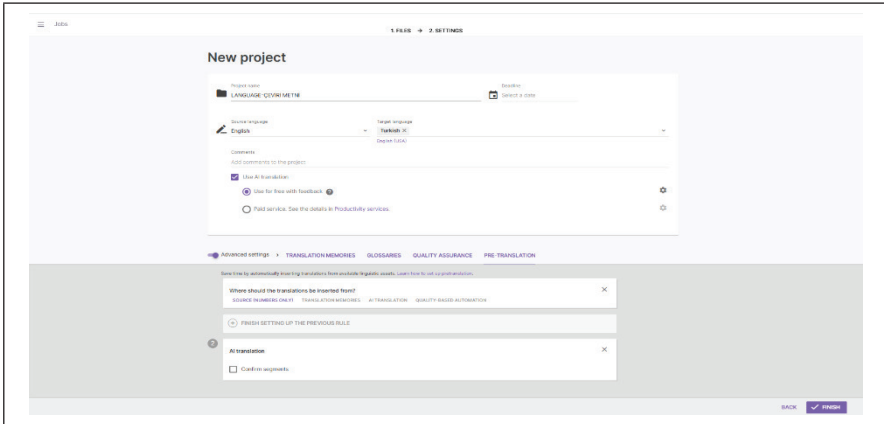
Şekil 12. SmartCAT Giriş Sayfası

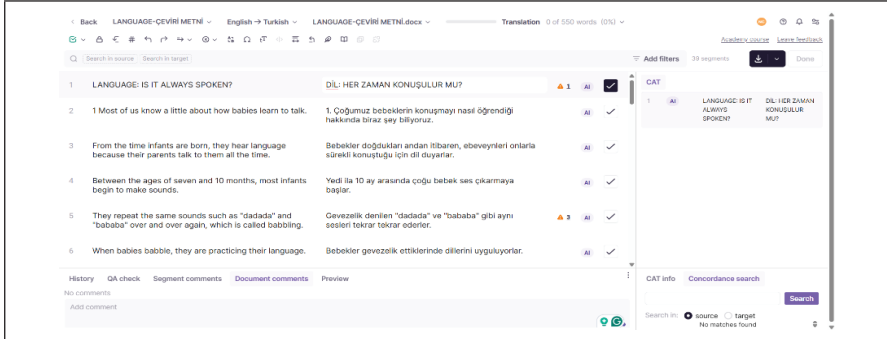
Şekil 13. SmartCAT Dosya Yükleme Sayfası

Şekil 14. SmartCAT Terim Bankası ve Çeviri Belleği Ekleme Sayfası

Şekil 15. SmartCAT Çeviri Ayarları ve “Advanced Settings” Sayfası

Şekil 16. SmartCAT Çeviri Paneli

Yukarıda adı geçen BDÇ araçlarının hem çeviri uygulaması hem de teknik özellikleri bakımından karşılaştırılması ve analiz edilmesi amacıyla, çalışma kapsamında araştırmacılar kaynak metin dili İngilizce olan ortak bir metin ile çeviri uygulaması gerçekleştirmişlerdir. İnceleme kriterleri araştırmacılar tarafından uygulama ve teknik özellikler olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Uygulama inceleme kriterleri *Comparative Analysis between Two Leading Computer Assisted Translation Tools* adlı yüksek lisans tezinde kullanılan yöntem esas alınarak oluşturulmuştur (Sánchez Ruiz ve Melara de Sánchez, 2016, s. 19–23). İki kategori için de kullanılan gözlem kriterleri ve elde edilen bulgular Tablo 1. ve Tablo 2.' de yer almaktadır.

Teknik Özellikler

Tablo 1.

Karşılaştırma Kriteri	OmegaT	SmartCAT	Matecat
Genel Özellikler	Açık kaynak kodlu, masaüstü tabanlı	Bulut tabanlı	Açık kaynak kodlu, bulut tabanlı
Lisans Tipi / Fiyatlandırma	Tamamen ücretsiz ve açık kaynak	Freemium model: temel özellikler ücretsiz, gelişmiş özellikler ücretli	Tamamen ücretsiz; açık kaynaklı kullanım
Desteklenen Dosya Formatları	Temel formatlar (TMX, TTX, XLIFF, .docx, .txt vb.)	Geniş dosya desteği (DOCX, HTML, XLIFF, CSV vb.)	Geniş dosya desteği, özellikle XLIFF uyumluluğu yüksektir
Bulut / Masaüstü	Masaüstü uygulama (Windows, MacOS, Linux)	Bulut tabanlı, tarayıcı üzerinden erişim	Bulut tabanlı, tarayıcı üzerinden erişim

Tablo 1. devam

Karşılaştırma Kriteri	OmegaT	SmartCAT	Matecat
İş birliği ve Ekip Çalışması	Sınırlı ekip çalışması (genellikle bireysel kullanım için uygundur)	Gerçek zamanlı ekip çalışması, editör-çevirmen senkronizasyonu	Sınırlı ekip çalışması; temel seviyede kullanıcı paylaşımı
Makine Çeviri Entegrasyonu	Sınırlı MT desteği	Doğrudan MT desteği	Doğrudan MT desteği
Çeviri Belleği ve Terim Tabanı	TM/TB desteği	Gelişmiş TM yönetimi; merkezi veri tabanı	TM/TB desteği
Proje Yönetimi Özellikleri	Temel proje yönetimi; elle klasör kontrolü gerektirir	Detaylı proje yönetimi, görev atama, ilerleme takibi	Temel düzeyde proje yönetimi araçları sunar
Dil Desteği / Segmentasyon	Geniş dil desteği: Segmentasyon manuel olarak yapılandırılır	Geniş dil desteği: Otomatik segmentasyon	Geniş dil desteği: Otomatik segmentasyon
Güncelleme Sıklığı / Topluluk	Açık kaynak topluluğu tarafından sık güncellenir	Düzenli güncellemeler; aktif çevrimiçi destek topluluğu	Açık kaynak geliştirici ağı; sık güncelleme
Eklenti ve Entegrasyon Desteği	Java tabanlı eklentilerle genişletilebilir	API ve eklenti desteği ile özelleştirilebilir	Sınırlı entegrasyon, ancak temel eklentiler desteklenmektedir
Veri Güvenliği / Gizlilik	Kullanıcı sorumluluğunda veri koruma (yerel depolama)	Bulut tabanlı olarak şifrelenmiş biçimde depolanır	Bulutta şifreli veri saklama; GDPR uyumluluğu
İnternet Bağlantısı	Tamamen çevrimdışı kullanılabilir	İnternet bağlantısı gerektirir	İnternet bağlantısı gerektirir

BULGULAR

Uygulama İncelemesi

Kaynak Metin:
LANGUAGE: IS IT ALWAYS SPOKEN?
1. Most of us know a little about how babies learn to talk. From the time infants are born, they hear language because their parents talk to them all the time. Between the ages of seven and 10 months, most infants begin to make sounds. They repeat the same sounds such as “dadada” and “bababa” over and over again, which is called babbling. When babies babble, they are practicing their language. Soon, the sound “dadada” may become “daddy,” and “bababa” may become “bottle.”
2. What happens, however, to children who cannot hear? How do deaf children learn to communicate? Recently, doctors have learned that deaf babies babble with their hands. Laura Ann Pettito, a psychologist at McGill University in Montreal, Canada, has studied how children learn language. She observed three hearing infants and two deaf infants. The three hearing infants had deaf mothers and fathers who used American Sign Language (ASL) to communicate with each other and with their babies. Dr. Pettito studied the babies three times: at 10, 12, and 14 months. During this time, children really begin to acquire their language skills.
3. After watching and videotaping the children for several hundred hours, the psychologist and her assistants made many important observations. For example, they saw that the hearing children made many different, varied motions with their hands. However, there appeared to be no pattern to these motions. The deaf babies also made many different movements with their hands, but these movements were unchanging and deliberate. The deaf babies seemed to make the same hand movements over and over again as if they wanted to convey a message. During the period in which the experiment was carried out, the deaf babies' hand motions started to resemble some of the basic hand-shapes used in ASL.
4. Hearing infants start first with simple syllable babbling (dadada), then put more syllables together to sound like real sentences and questions. Apparently, deaf babies follow this same pattern, too. First, they repeat simple hand-shapes. Next, they form some simple hand signs (words) and use these movements together to resemble ASL sentences.
5. Linguists-people who study language-believe that our ability to produce language is innate. In other words, humans are born with the capacity for language. It does not matter if we are physically able to speak or not. Language can be expressed in many different ways-for instance, by speech or by sign. Dr. Pettito believes this theory and wants to prove it. She plans to study hearing children who have one deaf parent and one hearing parent. Dr. Pettito wants to see what happens when babies have the opportunity to learn both sign language and speech. Does the human brain prefer speech? Some of these studies of hearing babies who have one deaf parent and one hearing parent show that the babies babble equally with their hands and their voices. They also produce their first words, both spoken and signed, at about the same time.
6. The capacity for language is uniquely human. More studies have proved that the sign system of the deaf is the physical equivalent of speech. That's why the old theory that only the spoken word is language has changed. The whole concept of human communication now has a very new and different meaning.

Tablo 2.

Kriter Ka- tegorisi	Ölçüm Kriteri	OmegaT	Matecat	SmartCAT
Zaman Temelli Kriterler	Aktif Çeviri Süresi	48 dakika	2 saat 18 dakika	(Makine çevirisi ile) 00:15,54
	Post-editing Süresi	6 dakika	15 dakika	21:21,70
	Belge Ta- mamlama Süresi	54 dakika	2 saat 33 dakika	23:04,00
Doğruluk ve Kalite Kriterleri	Yazım Ha- taları	Yazım hatası tespit edilmemiştir.	Yazım hatası tespit edilmemiştir.	Yazım hatası tespit edilme- miştir.
	Noktalama Hataları	Noktalama hatası tespit edilmemiştir.	Noktalama hatası tespit edilmemiştir.	Noktalama hata- sı tespit edilme- miştir.
	Söz Dizim- sel Hatalar	Söz dizimsel hata tespit edilmemiştir.	Bazı segmentlerde söz dizimsel hata tespit edilmiştir.	Söz dizimsel hata tespit edil- memiştir.
	Anlam Kay- maları	Makine çevirisinde bazı kısımlarda an- lam kaymaları tespit edilmiştir.	Makine çevirisinde bazı kısımlarda anlam kaymaları tespit edilmiştir.	Anlam kaymaları tespit edilme- miştir.
Kullanıcı Deneyim Kriterleri	Kullanım Kolaylığı	Masaüstü programı olarak internetsiz kullanılması ve basit arayüzü ile esnek ve pratik bir kullanım alanı sun- maktadır.	Çevrim içi çalışan bir araç olduğu için ona internet erişimi bulunan her yerden her an ulaşılabilmektedir. İçerdiği yapay zekâ destekli sözlük sayesinde sözcüğün anlamı cümledeki bağlama uygun şekilde verilmektedir.	Dosyayı yükleyip birkaç tıklama ile belge kolayca çevrilmiştir an- cak her bir seg- mentte birden fazla post-editing yapılmıştır.

Kullanıcı Deneyim Kriterleri	Arayüz Memnuniyeti	Kolay ve basit arayüzü ile esnek bir çalışma alanı kullanıcıya olumlu bir deneyim sunmaktadır. Ancak segmentlerin ve etiketlerin aynı yerde gösterilmesi başlangıçta zorluk oluşturabilmektedir.	Matecat'in karmaşık olmayan arayüzü, kullanım kolaylığı sağlamaktadır.	Arayüz kullanımı kolay olup metin yükleme vb. İşlemler kolayca yapılabilmektedir.
	Teknik Zorluklar / Yazılım Hataları	Makine çevirisi araçları arasında uygulama da direk kullanılamayan araçlar da listelenmektedir. Var olan makine çevirisi ise kısıtlı çalışmaktadır.	Herhangi bir teknik zorluk veya yazılım hatası tespit edilmemiştir.	Herhangi bir teknik zorluk veya yazım hatası tespit edilmemiştir.
İşlevsellik Kriterleri	Segment Eşleştirme Kalitesi	Segmentler başarılı şekilde eşleştirilmiştir.	Segmentler çevirmene fikir sunmaktadır ancak düzenleme işleminin daha fazla vakit aldığı gözlemlenmiştir.	Segmentler başarı ile eşleştirilmiştir.
	Otomatik Öneri Doğruluğu	Otomatik öneri doğruluğu uygulama metni kapsamında orta düzeydedir.	Otomatik öneri doğruluğu orta düzeydedir.	Otomatik öneri metin türüne göre değişmektedir. Ancak, bu metinde öneri doğruluğu düşük kalmıştır.

Bu kısımda araştırmacılar inceleme için seçilen BDÇ araçlarının uygulama yönünü analiz edebilmek amacıyla kaynak dili İngilizce olan ortak bir metin seçerek örnek bir çeviri uygulaması gerçekleştirmişlerdir. Bu uygulama Tablo 2' de yer alan kriterler kapsamında değerlendirilmiştir. Uygulama sonucu elde edilen veriler detaylı olarak her BDÇ aracı için başlıkları altında sunulurken özet haline Tablo 2'de yer verilmiştir.

OmegaT ile Çeviri Uygulaması

Çeviri, OmegaT uygulaması açılarak herhangi bir oturum açma işlemi olmadan gerekli adımları uygulayarak başlatılmıştır. Uygulama kapsamında seçilen metin OmegaT ile toplam 54 dakikada çevrilmiştir. Makine çevirisi olarak uygulama üzerinde etkin çalışan My Memory kullanılmıştır. Onun dışında listelenen makine çevirisi araçlarının uygulama üzerinde etkin çalışmadığı ve makine çevirisi olarak kullanılan My Memory'nin ise ücretsiz olarak limitli bir kullanıma sahip olduğu gözlemlenmiştir. Makine çevirisinde yazım, noktalama ve söz dizimi gibi hatalara rastlanmamıştır. Ancak çeviride anlam kaymaları tespit edilmiştir. Aşağıda verilen örneklerde olduğu gibi makine çevirisi bazı kelimeleri bağlama göre çevirmemiş sadece birebir anlam çevirisi yapmıştır. Bu kısımlar araştırmacı tarafından düzeltilmiştir. Bu düzenlemeler de toplam çeviri süresine dahil edilmiştir. Segment eşleştirmelerinin başarılı düzeyde olduğu, yukarıda örneği verilen cümle gibi anlam kaymalarının bulunduğu bazı kısımlar dışında ciddi düzeyde çeviri hatası olmadığı gözlemlenmiştir. Çeviri uygulaması bütün olarak ele alındığında OmegaT'nin kullanıcı deneyimi konusunda oturum açma vb. adımları olmadan direk kullanıma başlaması, arayüzünün basit ve pratik olması, istenilen kutucukların ekran da taşınıp, ayrı ayrı kullanılabilmesi, bütün özelliklerin açıklayıcı şekilde ifade edilmesi ve hepsinin sayfa genelinde yer alması gibi gözlemler doğrultusunda BDÇ araçlarını ve OmegaT'yi ilk defa kullanacak bir kişi için kullanımı oldukça kolaylaştıracağı, ancak daha önce diğer BDÇ araçlarını kullananların OmegaT'nin arayüzünü ve segmentlere ayırma özelliğini başlangıçta farklı bulabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Örnek 1

KM (Kaynak Metin): She observed three hearing infants and two deaf infants.

MT: Üç işitme bebeği ve iki sağır bebek gözlemledi.

EM (Erek Metin) / Çevirmen tarafından yapılan düzenleme: Çalışmasında 3 normal şekilde işitebilen bebek ve 2 duyma engelli bebeği gözlemledi.

Örnek 2

KM (Kaynak Metin): The deaf babies also made many different movements with their hands, but these movements were unchanging and deliberate.

MT: Sağır bebeklerde elleriyle birçok farklı hareketler yaptı, ancak bu hareketler değişmedi ve kasıtlıydı.

EM (Erek Metin) / Çevirmen tarafından yapılan düzenleme: Aynı zamanda duyma engelli bebekler de elleriyle pek çok farklı hareket yaptılar, ancak bunlar değişiklik göstermeyen ve planlı hareketlerdi.

Örnek 3

KM (Kaynak Metin): They also produce their first words, both spoken and signed, at about the same time.

MT: Ayrıca hem konuşulan hem de imzalanan ilk kelimelerini yaklaşık aynı anda üretirler.

EM (Erek Metin) / Çevirmen tarafından yapılan düzenleme: Ayrıca hem sözlü hem de işaret ile olan ilk sözcüklerini hemen hemen aynı anda üretiyorlar.

Matecat ile Çeviri Uygulaması

Matecat kullanımı sırasında anlatılan aşamalar tamamlandıktan sonra çeviri uygulamasına başlanmıştır. Seçilen kaynak metnin çevirisi Matecat ile Makine Çevirisi ve çevirmen düzeltmeleri dâhil toplam 2 saat 18 dakikada tamamlanmıştır. Kalite güvencesi raporu sonrası düzeltmelerle birlikte çeviri metnin hazır hâle gelmesi toplam 2 saat 33 dakika olarak hesaplanmıştır. Makine Çevirisi (MT) önerilerinde herhangi bir yazım hatası saptanmamıştır ancak MT çeviri önerilerinde bulunan ve kaynak dildeki kullanımı ile erek dildeki kullanımı farklı olan bazı noktalama işaretleri (kaynak dildeki “however” sözcüğünden sonra virgül gelmesi gibi erek dilde de “ancak” sözcüğünden sonra virgül gelmesinin beklenmesi gibi) program tarafından hata olarak algılanmış, kalite güvencesi raporu alındığı sırada hata olarak tespit edilen ancak erek dilde hata olmayan noktalama hataları yok sayılmıştır. Bununla birlikte MT önerilerinde söz dizimsel olarak doğru çeviri yapıldığı gözlemlenirken birtakım anlam kayması tespit edilmiş ve düzenlenmiştir. Matecat çevrim içi çalışan bir araç olduğu için ona internet erişimi bulunan her yerden her an ulaşılabilir. Buna ek olarak çevirisi yapılacak kaynak metin belgesini yükleme sürecinden çeviri sürecine, çeviri sürecinden kalite güvencesi raporunu alma sürecine kadar hiçbir kullanım zorluğu yaşatmamıştır. Çeviri sırasında segmentlere dağıtılmış cümleler üzerinde kolaylıkla arama ve değiştirme işlemi yapılabilir. Kaynak metin sütununda seçilen herhangi bir sözcüğün anlamı ve çevirisi yapılan cümlede hangi bağlamda kullanıldığı açıklamalı olarak Matecat tarafından verilmektedir. Bu özellik sayesinde başka bir sözlüğe ve ek araştırmaya ayrılacak süreden tasarruf sağlanmaktadır. Matecat’ın karmaşık olmayan arayüzü de çevirmene kullanım kolaylığı sağlamaktadır. Matecat kullanımı sırasında internet erişimi mevcut olduğu sürece herhangi bir teknik zorluk veya yazılım hatası ile karşılaşmamıştır. MT özelliği sayesinde erek metin sütununda bulunan bütün segmentler çeviri projesine başlandığı andan itibaren çevirisi yapılmış hâlede çevirmenin karşısına çıkarak çevirmene fikir sunmaktadır. Ancak beklentilerin aksine çevirmene yol gösterici olmaktan ziyade hatalı yönlendirme yaptığı, bazı segmentlerde karşılaşılan anlam kaymalarının

çevirmenin kararlarını ve üreticiliğini olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Önerilen MT çevirileri olmadan yapılan 550 kelimelik bir kaynak metin çevirisinin yaklaşık 1 saatte tamamlandığı göz önünde bulundurulunca MT önerilerinin düzenlenmesi işleminin daha fazla vakit aldığı gözlemlenmiştir. MT önerilerinin bazılarında gerekli, bazılarında ise tercihe dayalı düzeltmeler yapılmıştır.

Örnek 1

KM (Kaynak Metin): Most of us know little about how babies learn to talk.

MT: Ya da hakkında az şey bildiklerinle.

EM (Erek Metin) / Çevirmen tarafından yapılan düzenleme: Çoğumuzun bebeklerin konuşmayı nasıl öğrendiği hakkında pek fazla bilgisi yoktur.

Örnek 2

KM: They repeat the same sounds such as “dadada” and “bababa” over and over again which is called babbling.

MT: “Dadada” ve “bababa” gibi sesleri tekrar tekrar tekrarlarlar; buna gevezelik denir.

EM / Çevirmen tarafından yapılan düzenleme: “Dadada” ve “bababa” gibi aynı sesleri defalarca tekrar ederler ve buna babıldama denir.

Örnek 3

KM: She observed three hearing infants and two deaf infants.

MT: Üç işitme bebeği ve iki sağır bebek gözlemledi.

EM / Çevirmen tarafından yapılan düzenleme: İşiten üç bebeği ve işitme engelli iki bebeği gözlemledi.

Özetle Matecat kolay bir arayüz, kapsamlı çeviri belleği ve yapay zekâ destekli sözlük sunmasıyla ve aynı zamanda çevrim içi çalışan bir BDÇ aracı olmasıyla çevirmenlere kolaylık sağlıyor olsa da örneklerden de anlaşılacağı üzere MT önerilerinde karşılaşılan anlam kaymaları vakit kaybına yol açmaktadır. MT önerilerinde karşılaşılan anlam kaymalarının ve söz dizimsel hatların düzenlenme süreci vakit kaybına yol açmaktadır. Matecat ile elde edilen bulgulardan yola çıkılarak insan çevirmenin MT ile entegre biçimde çalışıyor konumda değil MT hatalarını düzeltten bir post-editör ve çevirmen olarak iki ayrı konumda görev üstlendiği sonucuna varılmaktadır.

SmartCAT ile Çeviri Uygulaması

Yukarıda “SmarCat Kullanımı” kısmında belirtilen gerekli adımlar tamamlandıktan sonra, kaynak metin Word formatında “Upload the Documents” sekmesinden sisteme yüklenmiş ve “New Project” bölümüne geçilmiştir. Bu aşamada herhangi bir çeviri belleği (TM) veya terim bankası kullanılmadığından, doğrudan “Next” tuşuna basılarak “Settings” ekranına geçilmiştir. Burada, kaynak ve hedef diller seçildikten sonra “Advanced Settings” sekmesinden “Pre-translation” (ön çeviri) özelliği aktif hale getirilmiş ve sistemin kaynak metin üzerinde otomatik bir ön çeviri gerçekleştirmesi sağlanmıştır. Tüm bu işlemlerin ardından, belgenin segmente edilmesi ve sistem tarafından çeviriye hazır hale getirilmesi yaklaşık olarak 15 saniye 54 salise sürmüştür. Toplam 550 kelimelik metin, sistem tarafından 39 segmente ayrılmıştır. Segmentler incelendiğinde, otomatik ön çevirilerin çoğunlukla yetersiz olduğu gözlemlenmiş ve bu nedenle segmentlerin büyük bir kısmında düzenlemeler yapılmış, bazı bölümler ise yeniden çevrilmiştir. Bu “post-editing” süreci toplamda 21 dakika 21 saniye 70 salise sürmüştür. Bu süre kişisel çeviri edinç düzeyine göre değişkenlik gösterebilir. Ayrıca, çeviri belleği ve terim bankalarının kullanımı, bu sürenin daha da kısaltılmasına katkı sağlayabilir. Segmentlerin her biri düzenlendikten sonra sistem üzerinde onaylanmalıdır. Ancak “Advanced Settings” kısmından “Approve all segments before translation” seçeneği etkinleştirilerek, segmentlerin tamamı çeviriye başlamadan önce otomatik olarak onaylanabilmektedir. Buna rağmen, çeviri sırasında yapılan her değişiklik sonrası segmentlerin yeniden manuel olarak onaylanması gerekmektedir. Bu, çeviri sürecinde dikkat edilmesi gereken önemli bir teknik ayrıntıdır. Ön çeviri özelliği sayesinde özellikle yapısal olarak karmaşık cümlelere sahip kaynak metinlerde çeviri süresi anlamlı şekilde kısaltılmıştır. Toplam çeviri süresi ise 23 dakika 4 saniye olarak ölçülmüştür. Tüm segmentler tamamlanıp onaylandıktan sonra, çeviri dosyası sistemden indirilmiş ve hedef metin üzerinde herhangi bir biçimsel kayma gözlemlenmemiştir. Ancak daha önceki deneyimlerime dayanarak, içinde karmaşık görsel veya tablo dizilimi bulunan metinlerde format kaymaları oluşabildiği gözlemlenmiştir. SmartCAT, kullanıcıya kendi OCR (Optik Karakter Tanıma) hizmetini de sunmaktadır. Ancak bu özellik, her 20 sayfa için 1,5 Amerikan doları ücret karşılığında kullanılabilir. Genel kullanım deneyimim itibarıyla SmartCAT hem profesyonel hem de eğitim amaçlı kullanım için uygun ve kullanıcı dostu bir çeviri aracıdır. Arayüzünün sade ve işlevsel oluşu, özellikle yeni başlayanlar için kolaylık sağlarken, deneyimli kullanıcıların da üretkenliğini artırmaktadır.

Örnek 1

KM (Kaynak Metin): They also produce their first words, both spoken and signed, at about the same time.

MT: Aynı zamanda hem konuşulan hem de imzalanan ilk sözlerini aynı anda üretirler.

EM (Erek Metin) / Çevirmen tarafından yapılan düzenleme: Aynı zamanda hem konuşulan hem de işaret edilen ilk sözlerini aynı anda üretmektedirler.

Örnek 2

KM: From the time infants are born, they hear language because their parents talk to them all the time.

MT: Bebekler doğdukları andan itibaren, ebeveynleri onlarla sürekli konuştuğu için dil duyarlar.

EM / Çevirmen tarafından yapılan düzenleme: Bebekler doğdukları andan itibaren, ebeveynleri onlarla sürekli konuştuğu için dile maruz kalmaktadırlar.

Örnek 3

KM: Apparently, deaf babies follow this same pattern, too.

MT: Görünüşe göre sağır bebekler de aynı modeli izliyorlar.

EM / Çevirmen tarafından yapılan düzenleme: Bakıldığında, işitme engelli bebeklerde aynı örüntüyü izlemiştir.

SONUÇ

Günümüzde çevirmenlik mesleği teknolojiden bağımsız düşünülemez bir konuma gelmiştir. Çünkü her geçen gün gelişen ve ilerleyen teknoloji çevirmenlere pek çok konuda kolaylık sağlamaya devam etmektedir. Bu nedenle sektörde teknolojiyle bütünleşmiş bir şekilde çalışabilen çevirmen ihtiyacı da her geçen gün artmaktadır. Bu artış çevirmen ve teknoloji konusunun araştırmacılar ve pek çok farklı alandan kişiler tarafından ele alınmasına yol açmıştır. Bu makalenin ortaya çıkış noktasını oluşturan çevirmen ve teknoloji ilişkisi, öncelikle çeviri ve teknolojinin tarihsel bağlamı içerisinde ele alınmış, ardından çevirmen–teknoloji ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çeviri teknolojisinin en önemlileri arasında da BDÇ araçları yer almaktadır. Bu yüzden çalışmada hem hali hazırda çevirmen olarak çalışan kişilere, hem de sektöre yeni adım atacak çevirmen adaylarına ücretsiz ve kendi amaçlarına uygun bir yardımcı seçmeleri amacıyla üç alternatif çeviri aracı inceleme-

si sunulmuştur. Araştırma için OmegaT, Matecat ve SmartCAT isimli BDÇ araçları incelenmiştir. Araştırmacılar öncelikle seçilen BDÇ araçlarını teknik özellikleri bakımından incelemiş ve sonrasında kaynak dili İngilizce olan bir metin üzerinde çeviri uygulaması gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen veriler iki tablo halinde bulgular kısmında sunulmuştur. Bu araştırma sonucunda OmegaT isimli BDÇ aracının teknik özelliklerinin ücretsiz olduğu, masaüstünde internetsiz olarak çalıştığı, temel belge formatlarını desteklediği, kullanılan sürümde makine çevirisi olarak My Memory eklentisi bulunduğu ve çeviri metnini segmentlere ayırma yönteminin diğerlerinden farklı olarak tek sayfa da manuel olarak kontrol edildiği ortaya konmuştur. Çeviri uygulaması sonucu elde edilen verilerde ise seçilen metin için çeviri süresinin toplam olarak 54 dakika sürdüğü, kalite ve doğruluk kriterlerinde yazım, noktalama ve sözdizimi konusunda hata tespit edilmediği, ancak çeviride anlam kaymaları olduğu, kullanıcı deneyiminde basit bir arayüz ile esnek ve pratik bir kullanıma sahip olduğu, bölümlendirme özelliğinin başlangıçta zorluk çıkarabildiği ve makine çevirisi konusunda eksik bilgilendirme yapıldığı ve kısıtlı kullanıldığı, işlevsellik kriterleri kısmında ise segmentler arası eşleşmenin başarılı olduğu ve makine çevirisinin orta düzeyde kabul edilebilir olduğu ortaya konmuştur. Bu bulgular ışığında BDÇ aracı olarak OmegaT ücretsiz olması, internetsiz çalışması, kullanım ve arayüzünün basit ve pratik olması, makine çevirisi tutarlılığının yeterli olması, basit bir arayüz ile kolay ve esnek bir kullanım alanı sunması, tek klasörde bütün işlemlerin depolanması gibi özellikler ile öne çıkmıştır. Kısaca, OmegaT BDÇ araçlarını kullanmaya yeni başlayacak kişiler için uygun bir giriş aracı özelliği taşımaktadır. Ancak çeviri uygulaması kapsamında değerlendirildiğinde makine çevirisi özelliğinin kısıtlı olması, segment ayırımının alışılmışın dışında olması, son sürüm teknolojik araçlar ve uygulamalarla kısıtlı çalışabilmesi ya da hiç çalışmaması ve özelliklerinin geniş kapsamlı değil temel düzeyde kalması bu bağlamda günümüz teknolojisinde OmegaT'yi diğerlerine göre yetersiz kılmaktadır.

Matecat çeviri aracı, teknik özellikleri bakımından açık kaynak kodlu ve tamamen ücretsiz bir platform olup; farklı dosya türlerini desteklemesi, entegre makine çevirisi (MT) desteği sunması, düzenli olarak güncellenmesi gibi özelliklere sahiptir. Ayrıca, çeviri projelerini segmentlere ayırma, çevirmenlere çeviri belleği ve öneriler sunma, kelimelerin bağlam içindeki kullanımını gösterme, çevrim içi erişim olanağı sağlama ve yazım ile imla hatalarına yönelik kalite güvencesi raporu oluşturma gibi kullanıcı odaklı özellikler barındırmaktadır. Bu çalışma kapsamında, Matecat'ın kullanıcı dostu arayüzü ve çevrim içi erişilebilirliği sayesinde çeviri süreci herhangi bir teknik aksaklık yaşanmadan gerçekleştirilmiştir. Belirlenen metnin çevirisi, MT önerileri ve çevirmen müdahaleleriyle birlikte toplamda yaklaşık 2 saat 33 dakikada tamamlanmıştır. MT önerilerinde doğrudan yazım hatalarına rastlanmamış, ancak hedef dilde anlam açısından sorun teşkil etmeyen bazı noktalama

kullanımları sistem tarafından hatalı olarak değerlendirilmiştir. Dilbilgisel olarak büyük ölçüde doğru olan bu önerilerde, yer yer anlam kaymalarına rastlanmış ve çevirmen tarafından müdahalede bulunulmuştur. Öte yandan, MT'nin zaman kazandırma potansiyeline karşın, bazı durumlarda önerilerin düzeltilmesi sürecinin çeviri süresini uzattığı gözlemlenmiştir. Bu durum, profesyonel çeviri süreçlerinde insan çevirmenin, MT desteği almaksızın daha kısa sürede tamamlayabileceği bir çeviri işlemine kıyasla daha fazla zaman ve çaba harcamasını, dolayısıyla ek bir düzeltme yükü üstlenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu husus, Matecat'in kullanımında göz önünde bulundurulması gereken önemli bir sınırlılık olarak değerlendirilmelidir. Genel değerlendirmede, Matecat'in teknik açıdan işlevsel ve sorunsuz bir çeviri ortamı sunduğu; ancak MT önerilerinin doğruluğu ve bağlamla uyum düzeyinin çeviri kalitesi üzerinde doğrudan etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, Matecat'in sunduğu makine çevirisi önerilerinin her zaman tutarlı olmaması ve bu öneriler üzerinde düzenleme gereksiniminin ortaya çıkması, söz konusu BDÇ aracının çeviri sürecinin başından sonuna kadar tek başına yeterli bir araç olmadığını göstermektedir. Sonuç olarak Matecat, özellikle daha az karmaşık metinlerin çevirisinde ve bireysel çalışma süreçlerinde destekleyici bir BDÇ aracı olarak değerlendirilebilir.

Çalışmada incelenen sonuncu BDÇ aracı olan SmartCAT, otomatik ön çeviri ve segment yönetimi gibi sistem özelliklerinin çeviri sürecine olan etkisini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Bulut tabanlı yapısıyla kullanıcıların tarayıcı üzerinden erişim sağlayabildiği, bilgisayar destekli çeviri (CAT) araçları arasında yer almaktadır. Freemium modeliyle sunulan platform, temel düzeydeki çeviri işlemleri için ücretsiz kullanım imkânı tanımakta, ancak gelişmiş özellikler ücretli planlar dâhilinde erişilebilir hâle gelmektedir. DOCX, HTML, XLIFF ve CSV gibi farklı formatlardaki dosyaları desteklemesi, çeşitli metin türlerinin işlenmesine olanak tanımaktadır. Gerçek zamanlı editör-çevirmen senkronizasyonu ve proje bazlı görev atama araçları, ekip içi iş birliğini kolaylaştırmakta ve çeviri sürecinin daha sistematik bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır. Otomatik segmentasyon özelliği, kaynak metni anlamlı birimlere ayırarak çeviri sürecinin hızlandırılmasına katkı sunmaktadır. Ayrıca, gelişmiş çeviri belleği (TM) yönetimi ve merkezi veri tabanı desteği, benzer içeriklerin yeniden kullanılmasına imkân tanıyarak tutarlılığı artırmaktadır. Verilerin şifrelenmiş biçimde bulutta saklanması, güvenlik açısından olumlu bir özellik olarak öne çıkarken; platformun çevrimdışı kullanım olanağı sunmaması, kullanıcıların sürekli internet erişimine ihtiyaç duymasına neden olmaktadır. API ve eklenti desteği ile özelleştirilebilir yapıya sahip olan SmartCAT, farklı kullanıcı profillerinin ihtiyaçlarına uyum sağlayabilecek esneklikte tasarlanmıştır. 550 kelimelik bir metnin 39 segmente ayrılması ve segmentlerin sistem tarafından yaklaşık 16 saniyede işlenmesi, aracın teknik verimliliğini göstermektedir. Ancak ön çevirilerin ço-

ğunlukla yetersiz kalması, insan müdahalesinin hâlâ vazgeçilmez olduğunu ortaya koymaktadır. Segment bazlı düzenleme ve onay süreçleri, çevirmenin deneyim düzeyine bağlı olarak süreyi etkileyebilmekte; bu çalışmada toplam çeviri süresi 23 dakika 4 saniye olarak ölçülmüştür. Ayrıca, TM ve TB gibi destekleyici kaynakların kullanılmaması çeviri süresini uzatan bir etken olarak öne çıkmıştır. SmartCAT'ın sade ve kullanıcı dostu arayüzü ise sürecin genel akıcılığına katkı sağlamıştır. Bu özellik hem çeviri eğitimi alan öğrenciler hem de profesyoneller için uygulamanın etkinliğini artırmaktadır. Söz gelimi, SmartCAT, yapısal olarak karmaşık olmayan metinlerde etkili bir araç olarak değerlendirilmiş olup özellikle otomasyon destekli çeviri süreçlerinde zaman kazancı sağladığı gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışmada incelenen OmegaT, Matecat ve SmartCAT isimli üç BDÇ aracı hem teknik özellikleri hem de uygulama deneyimleri açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş; her birinin güçlü ve sınırlı yönleri belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, çevirmen adayları ve profesyonellerin ihtiyaçlarına göre uygun araç seçiminde dikkat edilmesi gereken önemli kriterleri ortaya koymuştur. Çeviri teknolojilerinin mesleki uygulamalarla bütünleşmesi, çeviri süreçlerinin verimliliği ve kalitesi açısından önemini her geçen gün artırmaktadır. Bu doğrultuda, söz konusu araçların kullanıcı deneyimlerine dayalı olarak ele alınması, çeviri eğitimi ve uygulamaları açısından faydalı bir zemin oluşturmaktadır. Gelecek araştırmalarda farklı metin türleri, kullanıcı grupları ve çeviri senaryoları üzerinden gerçekleştirilecek incelemeler, alan yazına katkı sağlamanın yanı sıra çeviri teknolojilerinin gelişimine de ışık tutacaktır.

Kaynakça

- Aslan, E. (2015). Çeviri teknolojilerinin çevirmenin sınırlarını belirlemedeki rolü. *V. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Kongresi Bildiri Kitabı*, Mersin Üniversitesi Yayınları, 697–703.
- Aslan, E. (2016). Geçmişten günümüze çeviri teknolojileri. *Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Kongresi Bildiri Kitabı*, Mersin Üniversitesi Yayınları, 419–424.
- Balkul, H. İ. (2015). *Türkiye’de akademik çeviri eğitiminde çeviri teknolojilerinin yerinin sorgulanması: Müfredat analizi ve öğretim elemanlarının konuya ilişkin görüşleri üzerinden bir inceleme* (pp. 1–244).
- Büyükaslan, A. (2005). Bilgisayar destekli çeviriler üzerine bir inceleme. *V. Dil, Yazın, Değişibilim Sempozyumu*, İstanbul, Türkiye.
- Cattelan, A. (2013). Machine translation enhanced computer assisted translation. <https://cordis.europa.eu/docs/projects/cnect/8/287688/080/deliverables/001-MatecatD42V10Ares20133249144.pdf>
- Çetiner, C. (2018). Analyzing the attitudes of translation students towards cat (computer-aided translation) tools. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14(1), 153–161.
- Çetiner, C. (2019). Makine çevirisi sonrası düzeltme işlemine (post-editing) yönelik kapsamlı bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 462–472. <https://doi.org/10.29000/rumelide.649333>
- Diriker, E. (Ed.). (2018). *Türkiye’de sözlü çeviri: Eğitim, uygulama ve araştırmalar*. Scala Yayıncılık.
- Ersoy, H., & Balkul, H. İ. (2012). Teknolojik gelişmelerin çevirmen ve çeviri mesleği açısından olumlu ve olumsuz etkileri: Çeviri alanında yeni yaklaşımlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 295–307.
- Federico, M., Bertoldi, N., Cettolo, M., Negri, M., Turchi, M., Trombetti, M., Cattelan, A., Farina, A., Lupinetti, D., Martines, A., Massidda, A., Schwenk, H., Barrault, L., Blain, F., Koehn, P., Buck, C., & Hermann, U. (2014). The Matecat tool. In *Proceedings of COLING 2014, the 25th International Conference on Computational Linguistics: System Demonstrations*, 129–132.
- Flowers, T. (1943–1945). Colossus and early electronic computing. Bletchley Park Archives.
- Gören, E. C. (2023). Dijital dönüşümün önemli bir parçası olarak ücretsiz bilgisayar destekli çeviri araçları: Özellikler ve yenilikler. *Söylem Filoloji Dergisi (Çeviribilim Özel Sayısı)*, 385–402.
- Hutchins, W. J. (2004). Two precursors of machine translation: Artsrouni and Trojanskij. *Machine Translation Archive*.
- Ivleva, M. A., & Melekhina, E. A. (2017). Cloud platform SmartCAT in teaching future translators. *Advances in Intelligent Systems and Computing*, 155–160. https://doi.org/10.1007/978-3-319-67843-6_19

- Kay, M. (1997). The proper place of men and machines in language translation. *Machine Translation*, 12(1–2), 3–23. <https://doi.org/10.1023/A:1007911416676>
- Koehn, P. (2020). *Neural machine translation*. Cambridge University Press.
- Korkmaz, İ. (2019). Makine çevirisinin kısa tarihçesi. *International Journal of Social Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 6, 155–166. <https://doi.org/10.26450/jshsr.1030>
- Li, J. (2023). Effectiveness of SmartCAT technology in artistic, scientific-technical and social-publicist translations: How modern software influence the specificity of different types of translation. *Journal of Psycholinguistic Research*, 52(5), 1841–1854. <https://doi.org/10.1007/s10936-023-09973-0>
- Matecat. (n.d.). Matecat in 5 steps. <https://guides.Matecat.com/Matecat-in-5-steps>
- Moralı, M., & Şahin, M. (2025). Research on translation and interpreting technologies in Türkiye through the lens of translation and interpreting studies: A bibliometric study. *Söylem Filoloji Dergisi, Çeviribilim Özel Sayısı II*, 202–218. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1600959>
- O'Hagan, M., & Ashworth, D. (2002). *Translation-mediated communication in a digital world: Facing the challenges of globalization and localization*. Multilingual Matters.
- OmegaT. (n.d.). OmegaT user's guide. In *OmegaT documentation*. from <https://omegat.sourceforge.io/manual-latest/en/index.html>
- Pym, A. (2011). What technology does to translating. *The Journal of Specialised Translation*, 20–33.
- Sánchez Ruiz, E. M. O., & Melara de Sánchez, M. M. (2016). Comparative analysis between two leading computer assisted translation tools used by student translators at Universidad Evangélica de El Salvador (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Universidad de El Salvador.
- SmartCAT getting started guide for PMs and translators. (2023). SmartCAT.com. <https://www.SmartCAT.com/blog/SmartCAT-getting-started-guide/>
- Şahin, M. (2013). *Çeviri ve teknoloji*. İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları.
- Tarassenko, R. O., Amelina, S. M., & Azaryan, A. A. (2020). Improving the content of training future translators in the aspect of studying modern CAT tools. *CTE Workshop Proceedings*, 7, 360–375. <https://doi.org/10.55056/cte.365>
- Tok, Z. (2019). Bilgisayar destekli çeviri sürecinde çevirmenin görevi. *Turkish Studies Language and Literature*, 905–915.
- Turing, A. (1936). On computable numbers, with an application to the Entscheidungsproblem. *Proceedings of the London Mathematical Society*, 42(2), 230–265.
- Vela, M., Pal, S. K., Zampieri, M., Naskar, S. K., & van Genabith, J. (2019). Improving CAT tools in the translation workflow: New approaches and evaluation. *Proceedings of Machine Translation Summit XVII Volume 2: Translator, Project and User Tracks*, 2, 8–15.

